

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1922. Första kammaren. Nr 34.

Fredagen den 19 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 13 och den 16 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 146, till Konungen angående tillämpning av gällande författningar om elektriska ledningars framdragande inom kronoegendomar.

Anmäldes och godkändes bankoutsrottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 160, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vissa beställningshavare vid armén och marinen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 19—21.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å kaffe m. m.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 75, hade herr *Clason* hemställt, att riksdagen måtte besluta,

dels att rubrikerna nr 155 och 156 i gällande tulltaxa skulle från dag, som Kungl. Maj:t torde äga bestämma, erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullberäkningen	Tullsats	
			kr.	öre
K a f f e:				
155	obränt	1 kilogram	—	80
156 a	bränt eller rostat, även malet	1 kilogram	1	02
b	kaffesurrogat, alla slag, utan tillsats av kaffe	1 kilogram	—	20

Anm. Kaffesurrogat med tillsats av kaffe tullbehandlas såsom kaffe, bränt eller rostat, även malet;

dels att § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor skulle i nedan angivna del från dag, som Kungl. Maj:t torde äga bestämma, erhålla följande ändrade lydelse:

§ 13.

1. Vid utförsel sjöledes från stapelstad av följande, utav utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas restitutionsvis av tullmedlen:

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 för 1 kilogram kaffe, bränt eller rostat, icke malet 96 öre;
 — — — — —

dels ock att sålunda angivet restitutionsbelopp skulle åtnjutas allenast beträffande exportvara, som tillverkats av sådant obränt kaffe, för vilket enligt av tillverkaren under edlig förpliktelse avgiven försäkran tullavgift blivit erlagd efter den vid nämnda tidpunkt gällande tullsats, samt att restitutionsbeloppet i fråga om exportvara, som framställts av obränt kaffe, för vilket tullavgift guldits efter tidigare tillämplig tullsats, skulle beräknas efter 14,4 öre för kilogram av exportvaran.

Under återopande av motiveringen till förenämnda motion hade samme motionär i motionen nr 76 i första kammaren hemställt, att riksdagen måtte med de jämkningar i tidsbestämmelserna, som av bevillningsutskottet närmare utarbetades, samt med de övriga modifikationerna, som kunde föranledas av riksdagens beslut i fråga om kaffetullen, antaga ett förslag till förordning om skatt å kaffe, likalydande med det som återfunnes i propositionen nr 43 till 1921 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet, under återopande av vad däri anförts och med framhållande särskilt, att för utskottet

varit avgörande vissa i betänkandet omförmälda meddelanden, utskottet erhållit från finansdepartementet, hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av motionen I:75 av herr Clason,

A) besluta,

1) att rubrikerna nr 155 och 156 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullberäkningen	Tullsats	
			kr.	öre
K a f f e:				
155	obränt	1 kilogram	—	50
156 a	bränt eller rostat, även malet	1 kilogram	—	66
b	kaffesurrogat, alla slag, utan tillsats av kaffe	1 kilogram	—	20

Anm. Kaffesurrogat med tillsats av kaffe tullbehandlas såsom kaffe, bränt eller rostat, även malet.

2) att § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor skulle i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

§ 13.

1. Vid utförsel sjöledes från stapelstad av följande, utav utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas restitutionsvis av tullmedlen:

— — — — —

för 1 kilogram kaffe, bränt eller rostat, icke malet 60 öre;

— — — — —

3) att sålunda angivet restitutionsbelopp skulle åtnjutas allenast beträffande exportvara, som tillverkats av sådant obränt kaffe, för vilket enligt av tillverkaren under edlig förpliktelse avgiven försäkran tullavgift blivit erlagd efter den vid nämnda tidpunkt gällande tullsats, samt att restitutionsbeloppet i fråga om exportvara, som framställts av obränt kaffe, för vilket tullavgift guldits efter tidigare tillämplig tullsats, skulle beräknas efter 14,4 öre för kilogram av exportvaran;

B) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts,

. ej mindre för sin del jämväl besluta, att de ändrade bestämmelserna skulle tillämpas redan under innevarande år från dag, som Kungl. Maj:t bestämde,

än även i skrivelse till Kungl. Maj:t, med tillkännagivande av sina sålunda fattade beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om de beslutade ändringarnas ikraftträdande snarast möjligt under innevarande år.

II) att motionen I:76 av herr Clason, med förslag till förordning om skatt å kaffe, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid punkten I hade avgivits tre reservationer. Enligt en av dessa hade herrar *Rosén*, *Månsson* i Hagaström och *Olsson* i Ramsta yrkat, att herr Clasons motion I:75 om förhöjning av tullen på kaffe måtte av riksdagen avslås.

I en annan reservation hade herr *Wohlin* gjort vissa principiella erinringar rörande det förevarande ärendets handläggning samt yttrat bland annat:

"Intill dess att från regeringens sida uttryckliga förklaringar avgivits inför riksdagen angående det nödvändiga behovet av nya eller ökade skatter, har jag ansett, att bevillningsutskottet icke bort framlägga sitt i förevarande betänkande innehållna förslag."

I en vid punkten II anförd reservation hade herrar *Gustaf Nilsson*, *Bärg* i Katrineholm och *Björklund* på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte utom det av utskottet framlagda förslag om förhöjning av tullen å kaffe m. m. antaga jämväl ett i reservationen infört förslag till förordning om skatt å kaffe.

Enligt särskild reservation hade herrar *Rosén*, *Wohlin*, *Månsson* i Hagaström, *Johansson* i Kälkebo och *Olsson* i Ramsta ansett, att, om utskottets hemställan under I) bifölles, efterbeskattning i överensstämmelse med det av herr Gustaf Nilsson m. fl. vid punkt II) framställda yrkandet borde av riksdagen beslutas.

Slutligen hade friherre *Fleming* samt herrar *Antonsson*, *Jönsson* i Boa och *Heyman* reserverat sig mot vissa, ej angivna delar av motiveringen.

På framställning av herr talmannen beslöts att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att vid behandlingen av punkten I överläggning finge äga rum beträffande betänkandet i dess helhet.

Om höjning
av tullen å
kaffe.

Punkten I.

Herr *Rosén*: Bevillningsutskottet säger sig ha haft för avsikt att pröva herr Clasons motion om höjning av tull på kaffe, så snart utskottet kunde bedöma, att behov skulle föreligga av att öka någon bevillning. Och det är ju det vanliga, att man går till väga på det sättet. Man föreslår icke en ökning av inkomsterna förrän man vet, huruvida en sådan är av behovet påkallad. Att utskottet frångått denna mening och redan nu framlagt förslag rörande kaffetullens höjning

från 12 till 50 öre per kilo obränt kaffe, beror på, att finansministern under hand lämnat utskottets ordförande ett meddelande om budgets-läget. Ställningen skulle vara sådan, att, såsom det heter i den från finansdepartementet överlämnade, icke underskrivna promemorian, försiktigheten skulle kräva, att man redan nu vidtager åtgärder för att stärka budgeten. Då icke mera än ett par dagar återstå till dess utskottet påbörjar behandlingen av inkomstberäkningen, förefaller det, som om det hade varit skäl att vänta med framläggande av detta förslag, åtminstone till dess man kunde överblicka ställningen. Den brådstörtade åtgärd, som bevillningsutskottet på finansministerns hemställan vidtagit, förefaller därför högst egendomlig. Men finansministern har velat så, och utskottets majoritet har villigt ställt sig hans önskan till efter-tættelse.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Ännu egendomligare förefaller det mig, att departementschefen icke ansett sig böra framlägga proposition i ärendet, då han ansett en in-komstökning nödvändig. Regeringarna bruka annars icke vara så sär-deles försiktiga, då det gäller framläggande av propositioner. Möjligen kan det hava inverkat, att den kaffeproposition, som förelåg sist, med-förde en rätt öværraskande och övæntad utgåång, och det är kanske icke uteslutet att spåren verkat i någon mån avskräckande på regeringen.

När kammaren den 3 maj diskuterade dyrtidstilläggen, lämnade statsrådet Sandler, på regeringens vägnar förmodar jag, en uttömmande redogörelse för ställningen. Statsrådet sammanfattade sitt yttrande så, att budgetställningen, så långt man kände till, icke gäve anledning till frånträðande av det förslag, som vore framlagt från Kungl. Maj:ts sida. Detta borde väl också innebära, att vi hade råd att anslå de högre dyrtidstilläggen, och att det även fanns inkomster att betala dessa högre tillägg med. I inkomstberäkningen har Kungl. Maj:t emellertid icke berört frågan om någon höjning av kaffetullen. Utgifterna ha, under den tid riksdagen varit samlad, i någon mån nedpressats, och bespa-ringar komma naturligtvis att uppstå på grund av de genom indexta-lets fall minskade omkostnaderna. Det hade varit tids nog att pröva denna fråga i samband med inkomstberäkningen, men att utskottet varit så beredvilligt att det omedelbart efter mottagande av ovan nämnda meddelande upptagit frågan till behandling, torde väl i viss mån bero på, att för åtskilliga av utskottets ledamöter kaffetullens höjning kan sägas utgöra en principfråga. För dem, som hålla på en ökning av konsum-tionsskatterna, är det av vikt, att man nu slår in på denna väg, vare sig man behöver det eller ej. Om man dröjt med behandlingen några dagar, hade man i utskottet haft tillfälle att bedöma, huruvida regering-ens upplysning av den 3 maj eller finansdepartementets upplysning av den 10 maj äro riktiga. Att ställningen kunnat avsevärt försämras under loppet av dessa sju dagar, förefaller mig ganska osannolikt.

Att nu öka konsumtionsskatterna är en oriktig och farlig väg. Enligt min uppfattning ha de stora inkomsttagarna bättre möjlighet att bära en ökad tunga än de fattiga. I detta fall innebär ju en åtgärd i överensstämmelse med bevillningsutskottets förslag, att man beskattar

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

alla lika efter antalet familjemedlemmar, och de som använda det billigaste kaffet få betala lika hög tull som de, vilka använda det dyraste. Jag kan för min del icke vara med om en sådan politik, som jag anser i hög grad orättfärdig. Det beräknas, att den höjda tullen skulle göra bara ett öre per individ och dag, och det tycker man icke är mycket, men för en familj, bestående av tio personer — och sådana finnas många, särskilt på landsbygden — gör det dock 36 kronor och 50 öre om året, och det är en stor summa för dem, som hava blygsamma inkomster. Många arbetare kunna nu på grund av träffade avtal icke komma upp till högre inkomster än 125 kronor i månaden — icke vid nödhjälpsarbetena utan vid vissa industrier. Om en sådan arbetare har hustru och tre barn, ökas familjens utgifter med 1 krona 50 öre i månaden, och det är för densamma, med den avlöning familjefadern har, under nuvarande förhållanden ett rätt betydande belopp. Jag tror, att det måste för honom vara så mycket harmfullare att utgiva detta belopp, som han vet, att det skall användas till hjälp åt "klasskamrater", som äro bättre ställda än han och att man tager detta ifrån honom för att i stället skona de stora inkomstagarna. För befolkningen i de stora norrländska skogsbygderna, som torde konsumera mer kaffe än folk på andra håll, betyder det en ännu större avbränning, och dessa människor hava det i många fall mycket sämre ställt än industriarbetarna, fast de icke klaga fullt så högljutt. Enligt min uppfattning är höjning av inkomst- och förmögenhetsskatten den enda rättvisa och riktiga vägen, om det visar sig nödvändigt att öka statsinkomsterna, men behovet av en sådan ökning är ännu icke utrett inom utskottet. Även de, som voterade det högre dyrtidstillägget, torde kunna medgiva, att de 100,000 statstjänarna ha större möjlighet att bära en ökad skatt, än de 160,000 arbetslösa, som vi ha i landet.

Utskottet uttalar, att det icke är utskottets mening, att även för framtiden skall räknas med en sådan tullförhöjning, som nu föreslagits, utan att vid uppgörande av kommande förslag till statsreglering andra utvägar till täckande av eventuell brist böra tagas i övervägande. Riksdagen har gång på gång gjort sådana uttalanden. För åtskilliga år sedan infördes stämpelskatt å växlar, och det skedde, hette det, bara tillfälligtvis för det året; det skulle icke hända mer. Det har sedan väckts massmotioner om upphävande av denna stämpelskatt, men den finnes kvar ännu, och den torde komma att fortfara. Jag erinrar vidare om spritskatten, som började med ett blygsamt belopp; det skedde, sade man, bara för den gången, men nästa gång ökade man den, men man skulle icke göra om det. Undan för undan har emellertid denna skatt vuxit liksom åtskilliga andra. Det är således vanligt att man gör sådana uttalanden, att pålagda skatter skola vara högst tillfälliga. Nu gör utskottet på samma sätt: detta är bara för tillfället; nästa år eller året därpå skall man leta reda på en annan väg. Jag tror det hade varit lämpligast att söka upp denna väg nu, om behov föreligger.

Skulle emellertid kammaren besluta denna höjning av kaffetullen, är jag av den uppfattningen, att det är ofrånkomligt att även besluta

efterbeskattnng å kaffe, vilket också torde vara i god överensstämmelse med av riksdagen tidigare gjorda uttalanden. Jag kan icke förstå, att det finnes någon anledning att särskilt gynna affärsmännen. Det bleve i alla fall de största affärsmännen, som komma att förtjäna rätt vackra pengar på en eventuell tullförhöjning. Konsumtionen av kaffe uppgår ungefär till 37,000 ton, obränt, per år; 1921 importerades 40,000 ton, under de fyra första månaderna innevarande år importerades något över 13,600 ton och under april månad i år uppgick importen till mer än 5,000 ton eller nära 2,000 ton mera än under samma månad i fjol. Detta tyder på, att herr Clasons motion har medverkat till en ökning av importen, och under de gångna månaderna torde ha gjorts rätt stora spekulationsaffärer.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Jag skall, herr talman, be att få yrka avslag på herr Clasons motion nr 75 och bevillningsutskottets hemställan i punkt 1.

Herr Antonsson: Herr greve och talman! Det behövs utan tvivel ingen utförligare motivering för ett bifall till utskottets föreliggande förslag, då man tagit del av den promemoria från finansdepartementet som överlämnats till utskottet. Däri säger man sig efter utredning ha kommit till det resultatet, att 15 miljoner kronor behövas till täckande av i budgeten uppkommen brist, och vad beträffar de utvägar, som stode till buds för anskaffande av detta belopp, så kunde icke hänvisas till någon annan skattekälla än höjd tull å kaffe. Finansministern har givit sitt stöd åt detta uttalande, och majoriteten inom utskottet har jämväl funnit, att en höjning av kaffetullen vore bästa utvägen för anskaffande av behöfliga medel. Utskottsmajoriteten, bestående av såväl socialdemokrater som högermän och liberala med undantag av herr Rosén, ansågo under sådana förhållanden stor visshet föreligga, att den förhöjda tullen skulle av riksdagen bifallas, och Kungl. Maj:t har under förväntan att ett sådant beslut av riksdagen skulle bifallas utfärdat importförbud för kaffe. Regeringen har naturligt nog beklagat, att ingen bättre utväg funnits för anskaffande av ifrågavarande belopp, men nöden har ingen lag. Bland de utvägar, som kunnat ifrågasättas har emellertid utskottet liksom Kungl. Maj:t funnit höjd tull å kaffe vara det riktigaste för att anskaffa nödvändig täckning av statsutgifterna. Att så icke alltid varit förhållandet, är en sak för sig. Nu är det ju känt att från visst håll försök göras att få ett riksdagsbeslut i den riktning, att tullförhöjningen skulle avslås, då man ansågo att i stället kunde från postverket erhållas behöfliga medel, om nämligen riksdagen icke lämnade sitt bifall till den av Kungl. Maj:t föreslagna sänkningen i portosatserna utan bibehöllos de nuvarande. Dessa skulle enligt mångas mening inbringa det belopp, som behövdes. Man bör emellertid besinna, att postverket är en statsinrättning, som icke åtminstone hittills ansetts såsom någon skattekälla, och då nedsättningen i portot är av stor betydelse för näringslivet här i landet har utskottet därför ansett, att Kungl. Maj:ts förslag om nedsättning av portot borde bifallas. Det skulle också med avseende på tullförslaget se märkvärdigt ut, om även efter utfär-

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

dandet av importförbudet innevarande år riksdagen icke skulle gå med på kaffetullens höjning. Jag undrar, vad landets innebyggare egentligen skulle säga, om kaffetullen även denna gång avlogs efter det importförbud för andra gången utfärdades. Jag tillåter mig således att yrka bifall till utskottets hemställan i första punkten.

Beträffande motiveringen har jag ock att göra en liten erinran. På sidan 4, första stycket heter det: "Emellertid har utskottet velat betona, att det icke är utskottets mening att även för framtiden skall räknas med en sådan tullförhöjning, utan att vid uppgörande av kommande förslag till statreglering andra utvägar till täckande av eventuell brist böra tagas i övervägande." Jag undrar verkligen, om det är klokt att göra ett sådant uttalande. Det är väl ingalunda troligt, att denna tullförhöjning skulle räcka endast under ett finansår eller att man nästa år skulle försöka få fram en annan skattekölla. Det skulle ha till följd, enligt min uppfattning, att kaffet därigenom bleve dyrare. Kaffehandlarna skulle nämligen icke våga sig på att göra större inköp, därför att det kunde befaras, att redan nästa år, då förslag därom framställdes, riksdagen skulle bifalla en nedsättning av kaffetullen och vålla dem som låge inne med stora lager avsevärda förluster.

Om jag under överläggningen vinner stöd för min uppfattning, att den av mig upplästa delen av motiveringen borde, såsom varande olämplig, utgå, skall jag senare därom göra yrkande.

Herr R u n e: Herr greve och talman, mina herrar! Den förste talaren, min ärade vän på norrlandsbänken, har levererat en rätt skarp kritik mot den utväg, man här föreslår till täckande av bristen i budgeten, nämligen höjning av kaffetullen. Jag vill ärligt säga ifrån, att jag själv, och jag tror många andra utskottsledamöter, som stå bakom detta betänkande, dela hans uppfattning därom, att denna skatt drabbar ojämt och helst bort undvikas. Vi hava nog, många av oss, som nu anslutit sig till utskottets mening, förut, så långt vi kunnat, kämpat mot en förhöjning av kaffetullen. Men vi ha nu ansett, att man icke längre kan kvarbliva på denna ståndpunkt. Det heter ju att nöden icke har någon lag, och det är verkligen nöden i fråga om budgetens ställning, som förmått oss att gå den väg utskottet anvisat. Vi säga ärligt ifrån i motiveringen, att vi göra detta *trots vägande betänkligheter mot en sådan tullförhöjning som ifrågasättes*, och vi säga, att vi anse denna icke vara en skattekölla, som bör för framtiden fastläsas, utan att, så fort det finnes någon möjlighet att på lämpligare sätt finna utväg för statens utgifter, denna tullförhöjning bör avlyftas. Jag kan således icke finna det befogat, som den talaren nämnde om, att utskottets majoritet villigt ställt sig till efterrättelse det direktiv finansministern lämnat, och när han klandrade utskottets beslut samt att det så beredvilligt företagit ärendet till prövning, vill jag hänvisa därtill, att vi i alla fall nu kommit till riksdagens sista dagar, då det icke skulle tjänat mycket till att vänta några dagar med framläggande av detta ärende. Så vitt jag förstår, har man icke kunnat anvisa ett lämpligare eller, om jag så får säga,

mindre olämpligt sätt att anskaffa dessa felande miljoner, än finansministern här ansett sig böra göra, men jag antager att även han gjort det med ganska stor motvilja.

Den ärade talaren hänvisade till, att man skulle tänka på en höjning och skärpning av inkomst- och förmögenhetsskatten. Ja, nog har jag hört till dem, som på den tiden, då man i allmänhet tog ut för mycket genom indirekta skatter och för litet genom direkta, ansågo, att i regel det vore riktigare att taga ut statens behov genom direkta skatter, ty de drabba i alla fall bra nog rättvist. Men, mina herrar, när dessa skatter nått den höjd, de nu kommit till, är jag icke säker, huruvida man kan driva denna beskattning längre. Det är icke nog med att denna beskattning nu kommit så långt, att den på ett verkligen kännbart sätt drabbar alla samhällsmedlemmar, utan man måste, när det kommer till frågan om en höjning därav, taga i betraktande den stora frestelse till felaktig deklaration, som naturligtvis kommer att ökas, ju högre skatten blir. Det är kanske icke riktigt att man skall taga någon hänsyn till denna synpunkt, att det kan hända, att deklarationerna bli litet oegentligt uppgjorda, men det är i alla fall så, att den som suttit i bevillningsutskottet och ibland under diskussionerna på skatteavdelningen fått se varje-handa utlåtanden härom, vet, att man i alla fall i sådana saker icke kan spänna bågen för högt, utan att det i sådant fall kan bli en reaktion som icke är nyttig. Det är ju beklagligt, att människonaturen är sådan, men det är kanske klokt, ja behövt när det gäller att avgöra praktiska saker, att räkna med människorna sådana de äro.

Jag kan således i detta fall icke finna någon annan möjlighet för oss, så vida vi vilja täcka den brist, som uppstått i budgeten, än att taga denna skatt. Och jag vill även påpeka en sak, som jag tror och hoppas att alla skola vara ense om, att man åtminstone för närvarande icke under några villkor bör skjuta på framtiden några utgifter utan skaffa täckning för de behov, som faktiskt föreligga. Liksom den förste ärade talaren beklagar jag, att voteringen rörande dyrtidsanslaget gick så, att så stor anskaffning av medel blivit nödvändig, men det tjänar icke mycket till att resonera om den saken, ty den är ju avgjord. Nu återstår frågan, om vi skola skjuta den uppkomna bristen över på framtiden och göra en inkomstberäkning, som icke håller streck, eller om vi skola stå för vad riksdagen beslutit och nu anskaffa täckning. Vi veta alla, att det vore ytterst olämpligt och ytterst farligt att slå in på den vägen att icke skaffa täckning för beslutade utgifter.

Det är, herr greve och talman, på dessa grunder, som utskottsmajoriteten inför riksdagen framlagt detta förslag och jag ber att, ävenledes på dessa grunder, få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt I.

Herr Wigforss: Jag har begärt ordet, fastän det uppenbarligen icke behövs mycket talande för att kammaren skall acceptera utskottets förslag. Det är väl tvärtom så, att motståndarna till utskottets hemställan snarare hava en viss önskan, att anhängarna av kaffetullen skola deklarera sin ståndpunkt, och jag anser mig skyldig att göra det,

*Om höjning
av tullen &
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

därför att jag tillhör ett parti, som konsekvent tidigare har vägrat att gå med på att på detta sätt täcka statsutgifter. Det är klart, att man gör icke detta utan stor betänksamhet, och jag får bekänna, att de argument, som redan anförts av herr Rosén och som säkert komma att ytterligare utvecklas av nästa talare, de argumenten har jag själv många gånger använt, när det gällt att bemöta talare, som yrkat på höjning av tullar på vissa nödvändighetsvaror. Och intet skulle vara mig kärrare än att i denna fråga få stå på samma sida som herr Rosén. Men man kan icke hjälpa, att det i detta ögonblick föreligger, såsom man säger, ett nödläge. Det är icke fråga om att täcka utgifter, som på förhand varit beräknade, utan att bereda tackning för en brist, som under riksdagens lopp upptäckts. Då kommer man fram till frågan, om det icke kunde finnas någon annan väg att gå. Jag vill säga, att jag icke är fullt ense med herr Rune om att inkomstskatten har nått den punkt, att man icke skulle kunna gå längre. Jag själv och en del personer, som sitta i samma ställning som jag, tillhöra den grupp av inkomsttagare, som man närmast tänker på, när man talar om att den nuvarande skalan för inkomstskatten redan är för hårt belastad. Jag tror, att medelklassen faktiskt kunde bära en ökning av inkomstskatten lättare än de fattigare klasserna, en ökning av den indirekta beskattningen, men såsom jag ser saken kan inkomst- och förmögenhetsskatten icke ökas för innevarande års behov. Man skulle då kunna tänka på — och den frågan har också varit uppe till diskussion i bevillningsutskottet — en extra förmögenhetsskatt. Den utvägen är naturligtvis möjlig, men det finnes två skäl som göra, att man icke just nu på allvar reflekterar på den saken. Det ena skälet är svårigheten att i hast kunna yxa till en sådan skatt särskilt under nuvarande förhållanden, då all förmögenhet är stadd i synnerligen flytande tillstånd och det därför är ytterst svårt att kunna beräkna huru en sådan skatt skulle läggas. Det andra skälet är för mig viktigare, och det är att förmögenhetsskatten är av den betydelse, att man mycket sannolikt kommer att få gå på den linjen, då det gäller större frågor, när det gäller att täcka större behov, än det man här har att göra med.

När efter övervägande av dessa utvägar mina partikamrater och jag kommit till det resultat, att man måste bita i det sura äpplet, så är det icke skäl att komma med många lamentationer, utan man får taga konsekvenserna. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Inför den "nationella samling", som nu tycks ha åstadkommits här i fråga om kaffetullen, är det givetvis lönlöst att tänka sig att nu kunna förmå kammaren att ändra sin ståndpunkt i denna fråga eller rättare sagt att förhindra den att frångå den ståndpunkt den förut intagit; och det är icke med tanke på att kunna åstadkomma något sådant som jag har begärt ordet, utan endast för att framhålla några synpunkter i allmänhet. Jag skall icke i någon nämnvärd mån falla för frestelsen att med anledning av detta utskottsbetän-

kande företaga en jämförelse mellan vad jag skulle kunna kalla teoretisk och praktisk socialdemokrati, eller kanske rättare sagt socialdemokrati, sådan som den från oppositionssidan göres gällande och sådan den formar sig från regeringsbänken och utskottet, ehuru jag erkänner, att det skulle vara ganska frestande att göra en sådan jämförelse. I alla fall skall jag göra ett par erinringar därvidlag. Jag behöver därvidlag naturligtvis icke påpeka, hurusom det ändå är ofantligt svårt för den stora mängden av medborgare här i vårt land att förstå de motiv, som kunna giva anledning till att man kastar om på detta sätt från ena året till det andra och ändrar ståndpunkt i en så pass viktig principfråga som denna angående höjning av tullen på den konsumtionsartikel varom här är fråga. Man har som skäl för denna omkastning framfört — under det samtidigt den siste ärade talaren deklarerade, att ingenting skulle vara kårare, än om han kunde stå kvar på den ståndpunkt han förut intagit i denna fråga — att det är nödvändigt på grund av det statsfinansiella läget. Då måste jag först säga, att den brist som nu visat sig uppstå vid utgiftsberäkningen beror icke därpå, att riksdagen i fråga om utgifter överskridit vad Kungl. Maj:t i sin budgetberäkning framlagt för riksdagen — i stället har riksdagen prutat åtskilliga miljoner — utan anledningen till detta, att man så långt fram i riksdagen konstaterat denna brist vara förefintlig, beror på felkalkyler i fråga om *inkomstberäkning*. Jag skall villigt erkänna, att under nuvarande exceptionella förhållanden är det mycket mänskligt att taga fel i det avseendet. Men jag vill då säga att, då nu förhållandena äro så pass flytande på det området, borde det vara regeringens skyldighet att räkna med även den eventualiteten, att de kalkyler i fråga om inkomstberäkningen, som den använt sig av, möjligen komma att visa sig icke hållbara och då hava något annat förslag att komma fram med och av annan beskaffenhet än det nu föreliggande, så att icke här i riksdagens sista timme man nödgas göra en sådan här principiell kullerbytta, som nu har gjorts från regeringspartiets sida. Det är visserligen sant, att det är lätt att sätta sig emot och säga nej till en sak och man kan ju fråga: huru anser ni, att saken bör ordnas. Det är konstaterat, att det är en brist, huru skall man täcka den? Ja, jag har ju redan sagt, att egentligen är det ju i första hand regeringens skyldighet att så kalkylera och gardera sig i alla avseenden, att sådana här obehagliga överraskningar icke behöva komma, utan att man åtminstone har någon möjlighet i reserv för att möta överraskningen, om den kommer. Men även om man nu säger, att det tjänar ingenting till att resonera — ty vi stå här, och regeringen har icke räknat med någon annan utväg — så måste jag dock för min del säga, att jag icke kan inse, att den enda vägen att täcka den balans, som konstaterats uppstå i budgetberäkningen, är den som utskottet här har föreslagit. Och därvid har redan framhållits av en föregående talare, att åtminstone från socialdemokratisk synpunkt synes man icke gärna kunna göra gällande, att det icke finnes något annat skatteobjekt, genom vilket det behöfliga beloppet skulle erhållas för att täcka den uppkomna bristen. Vill man

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

påstå det, måste jag säga, att det är en något egendomlig uppfattning om huru man från en arbetarregerings sida skall uppträda och förfara, då det gäller att få de nödiga medlen för statens utgifter. Utom en allmän höjning av inkomst- och förmögenhetsskatten finnes det alldeles speciella skatteobjekt av olika slag med sannolikt bättre ekonomisk rygg-rad att bära beskattning än de stora befolkningslager, som komma att få känna tyngden av kaffetullen. Det är visserligen sant, att rörande de enskilda bankernas verksamhet har det kommit förklaring, att de befinna sig i mycket prekärt läge och att de av sådan anledning fått både regeringens och riksdagens bifall till alldeles särskild ekonomisk hjälp och stöd. Men icke desto mindre är det lika sant, att de enskilda bankernas verksamhet under de senare åren har i direkt vinst inhöstat många miljoner och göra det fortfarande. Och det kan ifrågasättas, om det icke borde undersökas, vilken bärkraft för ytterligare beskattning kan finnas på det området. Detta borde väl ligga närmare till hands för en regering, som vill beakta de lägre folklagrens intresse i detta avseende. Jag skall fortfarande, såsom jag nämnde i början av mitt anförande, icke göra några vidlyftiga utläggningar om vad man kan kräva av en arbetarregering eller icke. Det är möjligt, att man från regeringens sida kan komma att svara: Det är icke i verkligheten vår uppfattning, att icke den brist, som konstaterats, skulle kunna täckas på annat sätt, på ett sätt som vore med vår övertygelse betydligt mera överensstämmande, än den väg som nu valts, men om regeringen kommit fram med förslag i den riktningen, torde den icke kunna räkna på majoritet i riksdagen, och därför nödgades man gå med på det förslag som nu föreligger. Ifall man svarar så, måste jag säga — med all respekt för betydelsen av en arbetarregering — att blir det nödvändigt att lämna den principiella ståndpunkt man i viktiga frågor tidigare intagit och anpassa den efter den ståndpunkt man tidigare bekämpat för att kunna hålla sig kvar vid regeringsmakten, då måste jag fråga mig vilken betydelse har det för Sveriges arbetarklass, om regeringen vidtager sådana förtvivlade åtgärder och ändå fortsätter att regera efter linjer, som andra politiska partier dragit upp här i riksdagen. Jag skall emellertid lämna den saken. Jag kanske upptager den till behandling vid ett annat tillfälle.

Beträffande själva sakfrågan som föreligger, vill jag erinra, att kaffebruket här i landet övergått till sådant missbruk, att det börjat för folkhälsan bliva i alla avseenden en verklig fara. Om det nu sålunda skulle vidtagas åtgärder för att hämma denna fara, skulle jag vara den första att biträda sådana åtgärder. Men vad som här föreslås är så långt ifrån att i verkligheten i någon nämnvärd grad verka hämmande, att man i stället gör kaffemissbruket till ett nödvändigt skatteobjekt för statens finanser, och från den utgångspunkten är det av så betänklighetsart, att man mer än en gång bör betänka sig, innan man slår in på den vägen. Då jag icke kan inse, att ställningen är så förtvivlad, att man icke med litet god vilja skulle kunna uppbringa de nödiga skatteobjekten för att täcka den brist i budgeten, som man här kunnat konsta-

tera, finner jag sålunda, att både sakliga och framför allt principiella skäl tala icke bara för mig utan även för många andra mot, att man ger sig in på den väg man nu vill anlita. Det är visserligen sant, att utskottet här såsom något mildrande omständighet, eller för att linda in saken i litet mjukare form, framhållit på sid. 4 av betänkandet, att det icke alls är fråga om att detta skall bliva något stående skatteobjekt i den mening man annars skulle kunna tänka sig. Ja, det där är en av de där vackra illusionerna, som man ofta framhåller, när det gäller att förgylla upp en sak! För min del vill det förefalla, som om det skulle bliva synnerligen svårt för dem, som under nuvarande förhållanden rösta för tullen, att med den kraft som tidigare presterats, då det gällt att gå emot sådana förslag, återgå till sin gamla ståndpunkt och hava möjlighet att få riksdagsmajoriteten med sig på denna ståndpunkt. Jag skulle också vilja hoppas, att om riksdagen i sin förtvivlade desperation gått med på utskottets förslag, utskottet får rätt i att detta är en åtgärd av tillfällig beskaffenhet och att man sedan så fort som möjligt kan komma tillbaka igen till det gamla. Men, mina herrar, man kan önska och tro det, men någon garanti för att så kommer att bli fallet synes under inga förhållanden i detta ögonblick kunna presteras.

Jag vill också säga, att i yttersta nödfall föreligger det en möjlighet, som man här redan snuddat vid, att ordna saken, utan att behöva taga det förslag som här föreligger. Och icke heller behöver man kräva av regeringen, att den skall komma in med förslag om ett alldeles nytt sätt att skaffa de inkomster man behöver. Jag är, liksom en talare förut framhållit, icke någon vän av att statens affärsdrivande verk verkligen göras till skatteobjekt i sådant avseende. Dock måste jag säga, med särskilt beaktande av arbetarklassens intresse, att skall man välja mellan att å ena sidan lägga en så pass betydande förhöjning på kaffetullen, som här är föreslagen, och å andra sidan låta de nu gällande posttaxorna fortfarande utgå ett år framåt, så väljer jag obetingat det senare, därför att, huru bra det än kan vara och huru motiverat det än kunde vara att få dessa posttaxor sänkta, så verka de icke tillnärmelsevis som tullar på förbrukningsartiklar, ty det värsta med dessa senare är deras verkan på familjer med stort antal familjemedlemmar. Det är där deras verkan visar sig mest motbjudande. Således tror jag icke man kan motivera antagandet av detta förslag med att det skulle vara omöjligt för regeringen eller riksdagen att anlita någon annan väg för att ordna statens finanser beträffande budgeten, ty det förefaller åtminstone mig, som om det både för regeringspartiet och många andra skulle vara betydligt mera tilltalande att välja någon annan väg, om nu verkligen ställningen är så förtvivlad, som man här vill göra gällande.

Jag kan sålunda inte finna, att läget är så förtvivlat, att det nuvarande regeringspartiet på ett sådant uppseendeväckande sätt skulle göra en helomvändning och således visa i viss mån, att den verkliga betydelsen av att man har en arbetarregering blir icke, att denna regering genomdriver förslag för arbetarklassens bästa, som förut varit

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

omöjliga att genomdriva, utan visar i stället det för högern och tullvännerna mycket behagliga faktum, att de på grund av denna regeringspartiets åtgärd nu få genomfört ett förslag, som det eljest skulle varit omöjligt för dem att här i riksdagen genomföra. Därför måste jag i detta sammanhang säga, att det bör i dessa dagar vara idealiskt att vara högerman, ty en så idealisk ställning kan icke något parti ha, som högern och tullvännerna nu över huvud hava. Vi se, att regeringen och regeringspartiet får kläda skott för högerns gamla program, som de med näbbar och klor förr bekämpat, och högern kan sitta lugn och gnugga händerna. Jag tror emellertid icke, att en sådan utveckling är gagnelig för vare sig regeringen, dess parti eller vårt lands arbetarklass, och man skall icke bagatellisera frågan genom att säga, att den icke har någon betydelse alls. Den har både principiell och praktisk betydelse, och med hänsyn härtill är det, så vitt jag kan förstå, en förtvivlad åtgärd av regeringspartiets medlemmar att på detta uppseendeväckande sätt giva avkall på sin principiella ställning till en sådan fråga som denna.

Till sist ett par ord med anledning av vad här under debatten förekommit angående ett av riksdagen förut fattat beslut. Det är så, att man såväl i riksdagen både i denna debatt och tidigare, som ock i pressen förklarat, att det varit en stor dumhet, när riksdagen fattade sitt beslut rörande statstjänarnas dyrtidstillägg, ty där skulle man kunnat spara över 20 miljoner kronor och sålunda icke behövt gå den väg, man här anvisat. För det första ber jag få erinra, att riksdagen icke har beslutat någon ändring i statstjänarnas dyrtidstillägg, utan det är i överensstämmelse med vad som förut varit gällande och i överensstämmelse med vad man kalkylerat från regeringens sida vid utgiftsberäkningen. Det är en ganska primitiv politik måste jag säga att peka på, att det varit så enkelt att draga in 22 miljoner kronor. För övrigt vill jag till herr Rosén säga, att det var kanske icke så mycket på de *högre* tjänstemännens dyrtidstillägg, som utskottsmajoriteten ville pruta, när den frågan var före, utan det var just den omständigheten, att prutningen särskilt drabbade de *lägre* som gjorde, att ett sådant tillvägagångssätt skulle ha varit vare sig rättvist, demokratiskt eller ens liberalt, och av denna anledning fanns det starka skäl för riksdagen att fatta det beslut, den gjorde. På grund av de synpunkter jag framfört faller det sig ganska naturligt, att jag ber att få instämma i den av herr Rosén m. fl. avgivna reservationen om avslag å det föreliggande förslaget.

Herr statsrådet S a n d l e r: Herr talman! Det kanske kan vara skäl att omedelbart skingra det lilla missförstånd, som ligger bakom det nyss hållna anförandet, däri herr Winberg gjorde gällande, att det var regeringens skyldighet att framlägga nya inkomstberäkningar, eftersom de av regeringen gjorda inkomstberäkningarna icke visat sig vara hållbara. Jag förmodar, att var och en, som hörde detta yttrande, måste få den uppfattningen, att åtminstone herr Winberg föreställde sig,

att det var den nuvarande regeringens inkomstberäkningar, som föranlett den ledsamhet, inför vilken riksdagen för ögonblicket står. Var det icke meningen, så var yttrandet tämligen meningslöst, och även om det i själva saken icke har så mycket att betyda vem som har gjort dessa inkomstberäkningar, kan det vara skäl att icke låta stå kvar ens i herr Winbergs hjärna ett sådant missförstånd, som det han gjort sig skyldig till. Som var och en vet, som är sysselsatt med dessa ting, beror det förslag, inför vars avgörande vi nu stå, därpå att 1922 års inkomstberäkningar icke visat sig hålla streck. Dessa inkomstberäkningar fastställdes på grundvalen av den förutvarande regeringens kalkyler, för övrigt med frångående i stor utsträckning av de ursprungliga kalkylerna av föregående års riksdag. Jag ber få erinra, att herr Winberg således själv bär en del av ansvaret liksom vi alla andra, som sutto i riksdagen, för att inkomstberäkningarna icke hålla streck. Det ansvaret är ganska lätt att bära, därför att förhållandena ha utvecklat sig på ett så oväntat sätt som de ha, men det kan icke rimligen vara någon anledning att från en sådan utgångspunkt komma fram till det kravet, att man icke skulle ha någon anledning att taga någon befattning med denna fråga, med mindre den nuvarande regeringen lagt fram förslag till nya inkomstberäkningar.

Det gjordes gällande av den förste ärade talaren, vars hela anförande jag icke var i tillfälle att åhöra, att det skulle föreligga några motsägelser mellan ett yttrande, som jag hade här i kammaren vid behandlingen av dyrtidstilläggsfrågan, och de meddelanden, som lämnades till riksdagens bevillningsutskott i denna fråga från finansdepartementet. Jag ber få erinra därom, att uti det anförande, som jag hållit här i dyrtidstilläggsfrågan, framhöll jag — i vad för ögonblicket kan hava intresse — tvenne skilda saker. För det första, att budgetens läge icke var sådant, att det krävde ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag i dyrtidstilläggsfrågan; och för det andra, att man nu måste räkna med ett sannolikt underskott på det löpande årets reglering, och att det vore lämpligt, att man övervägde åtgärder för att stärka kassafonden. Det är de två olika saker, som jag för min del gav uttryck åt i det anförandet, och det skulle vara högst intressant att få höra i vad avseende något av de nu gjorda meddelanden, som ha kommit från finansdepartementet, avviker från den av mig sålunda tillkännagivna uppfattningen vid dyrtidstilläggsfrågans behandling. Jag kan påpeka det förhållandet, att jag här uti kammaren sade, att bristen i det löpande årets reglering kan komma att uppgå till 30 miljoner kronor. Uti den promemoria, som överlämnats till bevillningsutskottet, står det i stället, att underskottet möjligen kan komma att röra sig omkring 30 miljoner kronor. Jag skulle vilja be herr Rosén säga, vad egentligen skillnaden blir mellan de formuleringar som jag här har pekat på. Nej, läget är nog i dag precis det samma, som det var, när dyrtidsfrågan behandlades, och jag vill för min del fullt upprätthålla det uttalande jag då gjorde, att budgetens läge icke krävde något frångående av Kungl. Maj:ts förslag i den frågan. Det är nödvändigt, för att det icke skall utbilda sig fullständiga legen-

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

der, att man värjer sig energiskt mot den föreställningen, att riksdagen nu står i det läget, att därför att man har beslutat utgiften till statstjänarna, måste man täcka den utgiften genom denna ökade kaffetull. Det lyste fram t. ex. i herr Runes anförande, att man måste skaffa medel till att täcka de beslutade dyrtidstilläggen. Om man i stället sade, att då man beslutat en utgiftsstat för det löpande året, som totalt uppgår till så och så mycket, och vi veta, att det blir brist på inkomstsidan, så måste vi träffa någon anstalt för att skaffa motsvarande medel till ett kommande år, så anser jag icke, att man kan hava något att invända mot det resonemanget. Det är detta, att man sätter tillsammans en utgiftspost, dyrtidstillägget, och denna kaffetull och säger, att här gäller det att skaffa pengar för att bestrida detta dyrtidstillägg, som jag opponerar mig emot. Om man skall kunna över huvud taget taga ut en enda utgiftspost, bör man väl i detta fall taga i betraktande, att just för dyrtidstillägget var det sörjt av det föregående årets riksdag. Jag tillåter mig understryka ännu en gång vad jag gjorde vid det tillfället, att det fanns en avsättning på 132 miljoner kronor för bestridande av dyrtidstillägget. Genom det beslut, som riksdagen efter gemensam votering fattade, tog man av dessa 132 miljoner kronor 108 miljoner kronor och lämnade över alltså 24 miljoner till andra budgetändamål. Jag frågar kammaren, om det under sådant förhållande verkligen är rimligt, att bland alla budgetens utgiftsposter plocka ut dyrtidstillägget och säga, att det är den utgiften, som föranlett, att vi stå inför ett beslut om kaffetullens ökning. Det är väl rimligare att säga, att anledningen är det förhållandet, att på andra punkter riksdagens föregående år gjorda anvisningar icke räckt till och föregående riksdags inkomstberäkningar icke hållit fullt streck. I själva huvudfrågan har jag redan, då dyrtidstilläggsfrågan behandlades, för min del givit uttryck åt den uppfattningen, att man behöver träffa anstalter för att stärka kassafonden och detta framför allt med hänsyn till de ovissa förhållanden, som vi ha att räkna med även under nästkommande år. Ingen vet i detta ögonblick, hur snabbt arbetslösheten kommer att gå tillbaka. Ingen vet följaktligen med full säkerhet vilka anspråk, som kunna komma att ställas på 1923 års kassafond, och då man nu har att räkna med, att det sannolikt blir ett underskott i år, som möjligen uppgår till 30 miljoner kronor, så anser jag, att man bör vidtaga åtgärder för att i det läget stärka kassafonden. Ingen kan i detta ögonblick säga, huru mycket som exakt skulle behövas. Det belopp, som är angivet såsom önskvärt i promemorian från finansdepartementet, är hälften av de 30 miljoner kronor, som man kan räkna med, om vilka det står i denna promemoria att det är större skäl att antaga, att bristen kommer att hålla sig under detta belopp än överstiga detta belopp. För min del tycker jag, att det är moderat och någorlunda normalt förnuftig politik att skaffa täckning för hälften av vad det som mest skulle kunna röra sig om. Jag anser därför, att riksdagen bör lämna sin medverkan till att skaffa den täckningen.

Nu kan man naturligtvis alltid säga som herr Winberg sade, att jag är motståndare till att öka kaffetullen, och därför röstar jag mot,

och jag bekymrar mig icke alls om, varifrån det skall skaffas pengar. Det får andra ha bekynner för. — Det är en mycket bekväm ståndpunkt. Men jag tror att även herr Winberg inser, att om alla tillägnade sig den uppfattningen, skulle det bliva ganska illa med både inkomster och utgifter för det svenska statsverket. För min del är jag utav gammalt motståndare till indirekt beskattning över huvud taget, och jag vet icke, att jag tidigare varit misstänkt för att vilja skruva ned den direkta beskattningen i onödan. Jag måste emellertid säga mig, att i en period av så våldsamma kastningar, som vi nu genomgått, får man lov att se den faktiska verkligheten som den är. Vi ha lämnat högkonjunkturen, då prisnivån och statsinkomsterna också rusade i höjden. Under den perioden genomlevde vi det förhållandet, att de direkta skatterna stego oerhört och de indirekta sjönko ned till en obetydlighet. De voro nere ända i 10 procent ett år. Nu befinna vi oss i andra delen av denna konjunkturbölja, då det rasar i väg nedåt, och lika naturligt som det är i den uppåtgående kurvan, att det blir så, att de indirekta skatterna sjunka ned till en obetydlighet och de direkta stiga i höjden, lika omöjligt är det att förhindra, då man rasar ned för andra delen av kurvan, att de indirekta skatterna komma att växa under den övergångsperioden på bekostnad av de direkta skatterna. Om jag sålunda för min del med mycken ovillighet konstaterar den företeelsen, att de indirekta skatterna stiga i relativ betydelse, så får jag emellertid säga — jag skänker herr Winberg med varm hand alla de reklamöjligheter och agitationsmöjligheter, som kunna ligga i den koncessionen — att någon särskild betänklighet mot tull på just kaffe har jag inte. Vad jag har betänklighet mot är, att man över huvud taget skall öka den indirekta beskattningen på bekostnad av den direkta beskattningen, men jag har aldrig kunnat tillägna mig det betraktelsesättet, att kaffebönan är omgiven av någon magisk cirkel, av något pentagram, som man skall akta sig för att rubba, betraktande de 12 örena i kaffetull såsom något sacrosankt som man aldrig får ändra. Om herr Winberg har någon användning för det uttalandet, unnar jag honom det gärna. Han har själv konstaterat, att han tyckte, att det skulle vara idealiskt att vara högerman nu. Det beror nog kanske på, att man sitter litet trångt som bolsjevik för närvarande, och jag unnar honom gärna all den hjälp, som kan ligga i mitt uttalande. För min del tillåter jag mig att utan vidare fraser rekommendera kammararen att här votera den föreslagna höjningen av kaffetullen.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Gustaf: Jag ber att i huvudsak få ansluta mig till det yrkande, som min ärade partivän hade i denna fråga. Jag tror mig kunna försäkra, att bevillningsutskottet försökt olika vägar för att komma till ökade inkomster utan att behöva taga en högre kaffetull, till och med den utvägen, som herr Winberg rekommenderade, att vi i stället skulle gå med på andra kammarens beslut att låta postavgifterna utgå ännu ett år med det belopp, som för närvarande är fallet, och man försökte i tisdags yrka på, att frågan om kaffetullen skulle anstå, tills gemensamma voteringar om portot ägt rum. Utskottet avvisade emel-

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

lertid denna åtgärd och ville icke gå med därpå. Det är detta, som tvingat oss som föreslå en efterbeskattning av kaffe och söka forcera frågan och få den avgjord i dag. Emellertid är det, som herr Wigforss anför, svårt att i riksdagens elfte timme uppsöka en beskattningsform, som kan täcka ett behov som finnes. Men vi ha gått med på förslaget med betonande — och det står antecknat här — att det icke är utskottets mening, att även för framtiden det skall behöva räknas med en sådan ökad kaffetull. Det är andra skattekällor som varit under övertvägande, men tiden medgav icke att gå de vägar såsom vi hade önskat. Jag ber sålunda att i fråga om själva första delen få instämma med vad herr Wigforss yttrat. Däremot i den andra delen kan jag icke vara med om utskottets hemställan. Utskottet föreslår, att någon efterbeskattning icke borde ifrågakomma. Grunden därtill vore uppgifter, inhämtade från tullverket, att någon egentlig större uttagning av kaffe icke förekommit, men i verkligheten är det ju raka motsatsen. Den normala uttagningen av kaffe från tullnederlag brukar vara 3 miljoner kilogram per månad. I april månad visas enligt uppgift, att det togs ut 5,154,549 kg. kaffe, och det har i Stockholms frihamn tagits ut av grossisterna hela det ineliggande lagret, så att det icke fanns där ens ett kilogram på tullnederlag den 1 maj. Envar kan av dessa siffror räkna ut, att åtminstone vissa engrossister ligga inne med stora lager av kaffe. Beslutar riksdagen, att tullen å kaffe får ökas till 50 öre, kommer kaffepriiset i allmänna marknaden att stiga därmed, och de, som taga vinsten, bli kaffegrossisterna och de som ha stora partier. Då vi åtta medlemmar i utskottet icke kunnat finna någon anledning, att riksdagen med den ökade beskattningen bereder ökade vinstmöjligheter åt ett mindre antal grossister, så anse vi en efterbeskattning nödvändig och ha utarbetat ett förslag i det syftet. Jag vill för min del be kammaren betänka, att den allmänna opinionen icke kan vara till freds med, om riksdagen beslutar ökning av kaffetullen och icke vidtager några åtgärder mot, att enskilda mellanhänder kunna få en tillfällig vinst på konsumenterna, utan att staten får någon vinst. Psykologiskt sett måste det vara oriktigt att besluta en tullförhöjning utan att också besluta en efterbeskattning. Det är dessa synpunkter som göra, ehuru det kanske icke blir så värst mycket som kommer in, att vi reservanter måste hävda, att efterbeskattning är befogad, och då man icke går längre ned än till 300 kilogram utan låter innehav därunder vara fria, så ingriper man ju endast, kan man säga, i efterbeskattningen den stora grosshandeln, och det yrkandet anser jag, att riksdagen kan gå med på. Jag ber för den skull att i fråga om denna sak få lägga kammaren varmt på hjärtat att i fråga om efterbeskattningen gå med på reservanternas yrkande.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Jag begärde ordet, innan herr statsrådet Sandler yttrade sig, och hade närmast då haft för avsikt att hövligt anhålla att få höra regeringens ståndpunkt i denna fråga.

Jag får bekänna, att det var för mig synnerligen svårt att i utskottet

taga ståndpunkt till föreliggande förslag, då regeringen försett utskottet med en promemoria och icke med en proposition. Jag var därför en av dem, som yrkade på, att frågan skulle ligga, tills viingo en proposition av regeringen. Då emellertid frågan icke kunde föras fram på den vägen, fanns det ingen annan utväg än att taga ståndpunkt till den. Nu har emellertid från statsrådsbänken den meningen hävdats, att regeringen påtog sig ansvaret för att täckning bereddes på den väg, varpå vi nu äro inne, och jag tackar herr statsrådet för detta medgivande, ty i allt fall måste det dock vara så, att det är regeringen, som skall vara den ledande, då det gäller en sådan anordning som den ifrågavarande. Emellertid måste jag säga mig, att herr statsrådets bevisföring, att täckning behövdes icke av det skälet att det högre dyrtidstillägget beretts statstjänarna, visserligen är oantastligt från formell synpunkt sett. Men lika sant är, som vi alla veta, att om riksdagen hade gått den vägen, som statsutskottet anvisat och endast beviljat det lägre dyrtidstillägget, hade man icke behövt denna kaffetull. Jag förmodar, att herr statsrådet vill erkänna riktigheten av denna sats. Det är möjligt att kasta skulden över på andra förhållanden, men reellt kvarstår dock, att vi genom detta högre dyrtidstillägg tvingats att söka täckning för ett belopp, som vi annars kunnat undvika. När vi måste göra det, kunde jag till slut ej heller påtaga mig ansvaret att stå med korslagda armar, utan jag måste taga ståndpunkt, och det fanns för mig icke möjlighet att tillråda en högre direkt beskattning, och jag tror ingen heller inom utskottet vågar sig på det, icke ens herr Rosén, fastän han i dag något antytt därom, men jag tror, att vid närmare granskning av förhållandena har man funnit, att den vägen icke kan beträdas. Herr Rosén avsåg naturligtvis intet annat än ett uppskov med saken för att möjliggöra för regeringen att få fram en utväg eller en anvisning. Jag får för min del säga, att den har ju på sätt och vis kommit. Emellertid vill jag nu, när jag har ordet, beröra den andra sidan av spörsmålet, som den föregående talaren, min ärade namne, berörde, nämligen efterbeskattningen. Herr Gustaf Nilsson sade, att det normala uttaget av kaffe är 3 miljoner kilogram per månad, men under april månad har i allt fall tagits ut 5 miljoner kg. Ja, visst kan det sägas, men herr Nilsson omtalade icke, att under januari uttogos 3,200,000 kg., att under februari uttogos 1,700,000 kg. och att under mars steg uttaget till 4,300,000 kg. och i april till 5,100,000 kg. kaffe. Det gör tillhopa för fyra månader 13,600,000 kg., vilket på pricken är det normala för ungefär fyra månaders behov. Det har alltså, så vitt jag kan förstå, icke tagits ut mer än det normala, som är 40 miljoner kg. per år, om man ser på flera års användning. Nu ha reservanterna emellertid framlagt ett efterbeskattningsförslag till kammarens beprövande. Jag ber kammaren vara vänlig tänka på, vad som i den delen föreligger. Det föreligger ett lagförslag på 20 digra paragrafer, vilket icke har varit förelagt utskottet, vilket icke genomgått någon som helst laglig prövning på förhand, som först nu kommer fram i sista ögonblicket som reservation och som omöjligen kan hävdas såsom välbetänt och moget för ett antagande. Från den synpunkten sett är det för mig

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

omöjligt, och jag förmodar, att det för kammaren är omöjligt att kunna acceptera ett så löst tillkommet förslag som detta. Därtill kommer att detta förslag är i huvudsak sådant som det förelåg förra året och som då kullkriteriserades av precis de personer, som nu lagt fram detta förslag. Ingen vågade då gå med på ett sådant förslag som detta om efterbeskattning, utan man hävdade att bestämmelserna voro så vaga, så tillkrånglade och förhållandena så invecklade, att riksdagen icke kunde påtaga sig en efterbeskattning efter dessa principer.

Emellertid föreligga även andra skäl för att icke godtaga efterbeskattningen. Jag har förut visat, att vi icke inom landet, inom tullgränsen, hava något exceptionellt större parti kaffe. Regeringen har icke ansett, att en efterbeskattning är påkallad och har därför icke på något sätt föreslagit, att sådan skall ske. Svårigheterna att uttaga den tilltänkta skatten äro utomordentligt stora, och utsikterna till de allra mest komplicerade krångligheterna äro de allra största. Vi måste säga oss, att själva principen — för den som vill övertänka saken — är synnerligen vågad.

Herr Winberg gratulerade nyss högern, för att den var i en så lycklig ställning för tillfället och hade medvind. Herr statsrådet Sandler replikerade med, att bolsjevikerna sutto trångt. Här föreligger dock ett fullkomligt bolsjevikiskt förslag att lägga hand på och slå ned på, vad en person äger, det som han själv har betalt och lagrat. Man skulle vara färdig att på nytt beskatta detta hans lager. Jag förmodar, att denna kammare icke kan finna det möjligt att gå denna väg. Därtill kommer, att många av dessa köpmän, som skulle drabbas av en sådan efterbeskattning, också måste sägas sitta synnerligen trångt och skulle lida mycket svårt av att påläggas en ytterligare avgift för den vara, som de kanske ha betalt med dubbla priset mot det, som de nu få ut för varan. Vi måste förstå, att det ligger en fullkomlig orimlighet i det föreliggande förslaget. Jag har försökt att taga reda på, hur det kan vara med lagen hos köpmännen, och jag har skaffat mig uppgifter från en del engrossister i landsorten. Från en av de allra största engrossisterna har jag fått det meddelande, som nu ligger framför mig, att de, som i regel bruka hava hemma rätt många hundra balar kaffe för dagen, nu icke hava mera än 20 balar. Varken engrossisterna eller detaljisterna hava på grund av de ständigt fallande priserna ansett sig kunna eller böra spekulera i kaffe, och detaljisterna hava icke på grund av depressionen kunnat lägga sig till med större lager av kaffe. Hela denna stora procedur med efterbeskattning skulle resultera i ett rätt så litet och magert resultat och således icke motsvara de olägenheter, som därmed skulle följa.

Sedan kommer det kanske allra viktigaste för riksdagens vidkommande, nämligen att detta lagförslag, så omständigt det för öfrigt är, icke med någon paragraf berör, när denna skatt skall betalas eller till vem, den skall betalas, eller vem, som skall vara exekutor. Detta lämnar man helt och hållet åt Kungl. Maj: t. eftersom i reservanternas förslags 20 § stadgas: Bestämmelser rörande uppbörd av skatt, som i denna

förordning avses, så ock de närmare föreskrifter, som eljest för tillämpning av denna förordning erfordras, meddelas av Konungen.

Nog är det rysligt bekvämt, men i regel brukar väl riksdagen bestämma, huru skatten skall uttagas, när den skall utgå och till vem, den skall betalas. Här har man dock icke gjort det, utan man har lämnat detta ärende helt och hållet fritt. Det är många sådana synpunkter sammanlagt, som göra, att det icke för mig finnes någon möjlighet att biträda reservationen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag såväl beträffande första som andra punkten.

Herr Winberg: Herr statsrådet Sandler hade några uttalanden, som föranleda ett par ord från min sida.

Först och främst ville han göra mig och övriga uppmärksamma på, att jag tydligen hade gjort mig skyldig till någon missuppfattning om vem, som uppgjort inkomstberäkningen, och förklarade, att det icke var den nuvarande regeringen. Jag vill erinra om, att jag icke höll mig så synnerligen mycket vid budgetberäkningen. Men är det nu så, så hade det ju endast varit så mycket lättare för den nuvarande regeringen att framlägga kompletteringsförslag, ifall den kunnat påvisa, att de första beräkningarna voro verkställda av föregående regering. Det var emellertid endast mera i förbigående. Statsrådet Sandler betecknade också det nu föreliggande förslaget som "moderat politik", medan den siste ärade talaren, herr Nilson, förklarade det vara "ett fullkomligt bolsjevikiskt förslag". Vilken skall man nu tro av dessa båda herrar? Jag vill då först säga att jag tror herr Nilson bra litet känner till, vad som är bolsjevikiskt eller icke bolsjevikiskt och eftersom man dessutom bör giva företräde åt regeringsmedlemmarnas uppfattning, vill jag ansluta mig till herr statsrådets uttalade mening, att det är moderat politik. Jag tar då uttrycket i vanlig partipolitisk bemärkelse, då det betyder ungefär detsamma som högerpolitik. Jag lyckönskar herr statsrådet Sandler till detta uttalande, och det står också i full överensstämmelse med vad jag yttrade. Jag konstaterar således att vi äro fullt överens på den punkten.

Vidare sade herr statsrådet Sandler, att det var mycket lättare för mig, emedan jag icke hade något ansvar. Jag kunde därför helt enkelt förklara, att saken icke intresserar mig, och jag bryr mig icke om, hur frågan ordnas. I det ögonblicket brast, tror jag, statsrådet Sinders annars ganska vakna reflektionsförmåga, ty om han hade följt med mig, så skulle han hava funnit, att även jag, trots att jag var en enligt hans mening "beträngd bolsjevik", som icke borde på samma sätt hava ansvar för, huru statsbudgeten regleras, som statsrådets medlemmar, ändå pekade på en utväg i sista hand, nämligen att låta de utgående portosatserna vara alldeles oförändrade. Icke heller den uppgiften var sålunda riktig.

Vad beträffar, att jag som bolsjevik skulle vara alldeles särskilt beträngd för tillfället, ber jag att få säga, att det är ett fullkomligt

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

misstag. En litet mera grundlig undersökning skulle säkerligen giva vid handen, att skola vi börja göra jämförelser här i landet angående beträngdhet, så måste den nuvarande regeringens medlemmar vara mycket mera beträngda i detta ögonblick än jag, trots att jag är bolsjevik, eller kanske snarare därför att jag är bolsjevik.

Herr statsrådet Sandler förklarade till sist, att han med varm hand skänkte mig de chanser, som jag nu skulle erhålla genom att regeringspartiet går med på detta förslag. Jag vill härtill invända, att man skall icke vara alltför givmild i dessa tider. Förhållandena kunna utveckla sig så, att regeringspartiet och herr Sandler själv behöva alla sina chanser, och i övrigt tror jag icke, att det är så, att regeringen anlägger sin politik i huvudsakligt syfte att se till, att jag och mina meningsfränder få så stora chanser som möjligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rosén: Herr talman! Till herr K. A. Nilson vill jag säga, att då denna fråga behandlades inom utskottet, var det icke fråga om inkomstberäkningen för nästa år, vilket jag i mitt första anförande poängterade, utan man har lösryckt denna fråga, som givetvis bort behandlas i sammanhang med övriga inkomster. Under behandlingen av denna fråga inom utskottet angav jag dock — det är jag säker på — minst två gånger vilken uppfattning, jag hade om sättet för eventuell behövlige medels anskaffande.

Herr statsrådet Sinders resonemang är något besynnerligt. Herr statsrådet yttrade den 3 maj, då frågan om dyrtidstillägg behandlades, att vi kanske kunna räkna med en brist i löpande årets budget. Herr statsrådet borde då hava sagt, att vi hava ett par vägar att välja på för att klara den saken. Vi skola antingen minska utgifterna eller öka inkomsterna. Herr statsrådet föredrog emellertid att förorda ökade utgifter, en utgiftspost på 22 miljoner kronor i runt tal, och herr statsrådet yttrade i sitt anförande, bl. a. att man icke borde minska den åsyftade utgiftsposten utan verkligt tvingande skäl. Jag frågar: Var det icke tvingande skäl, att det saknades pengar för att betala detta belopp? Nu säger herr statsrådet, att han icke bekymrar sig om, huru pengar anskaffas. Det får andra göra. Vi hava märkt det inom bevillningsutskottet efter vad som förekommit i denna fråga. — Jag har kanske misstagit mig, och i så fall tager jag tillbaka, vad jag sagt. Det var åtminstone, enligt vad som förekom den 3 maj, herr statsrådets uppfattning att icke bekymra sig om på vad sätt pengar skulle anskaffas. Jag skall, för att det icke må bli glömt, citera några ord av vad herr statsrådet då sade i första kammaren i sitt första anförande: "För min del vill jag uttala, att budgetens ställning, så långt man känner till, icke giver anledning frånträda det förslag, som är framlagt från Kungl. Maj:ts sida, och jag hoppas för min del, att kammaren genom att bifalla reservationen giver sin anslutning till regeringens förslag." Sedan herr Wohlin hade framställt ett par antagligen enligt herr statsrådets uppfattning näsvisa frågor, svarade herr statsrådet i ett senare anförande:

"Till sist, vad den av herr Wohlin ställda frågan beträffar, vill jag bara säga, att jag tror icke det skulle vara förmånligt för kassafonden, om man besvarade alla sådana slags frågor, och för min del skall jag inte svara någonting annat än att jag för min del hyser inga bekymmer för att, ifall Kungl. Maj:t och riksdagen bli överens om att kassafonden behöver förstärkas, man också skall finna lämpliga anstalter härför." Nu är det, så vitt jag kan förstå, herr Clason, som anser, att kassafonden bör förstärkas, ty något förslag från Kungl. Maj:ts sida föreligger egentligen icke. I andra kammaren yttrade herr statsrådet: "Den uppfattning av budgetläget, som jag givit uttryck åt, kan jag sammanfatta däri, att väl kan det finnas anledning, när man väl fått detta material ännu ytterligare bearbetat och kompletterat, att då taga under övervägande, huruvida man bör träffa anstalter för att stärka kassafonden, men budgetläget är icke av den beskaffenhet, att det finns anledning att frånträda det förslag angående dyrtidstillägget, som är framlagt i det till kammarens prövning nu föreliggande regeringsförslaget. Jag vågar för min del uttala den förhoppningen, att kammaren måtte genom att bifalla reservationen ge sin anslutning till detta förslag." Det är väl ändå något besynnerligt med dessa uttalanden, då man fyra dagar senare får höra en hälsning från finansministern till bevillningsutskottets ordförande, att vi måste skaffa 15 miljoner kronor. Då bevillningsutskottet icke gärna ville framlägga detta förslag på grund av en personlig hälsning utan fordrade ett skriftligt meddelande, så var man genast färdig att avlämna en promemoria, som visade, att försiktigheten bjuder, som det heter, att stärka kassafonden. Denna brist i budgeten är givetvis ej större — stod det i promemorian — än att kassafonden mycket väl skulle kunna täcka bristen i fråga. Så hette det då för att göra övergången från den 3 maj till den 10 maj så litet stötande som möjligt. Kassafonden är emellertid icke endast till för att samla ihop överskott, utan den bör väl även anlitas för att täcka uppkommen brist. Så har jag uppfattat kassafonden.

Jag kan emellertid icke underlåta att säga, att nog förefaller det mig, och jag tror, att den meningen är ganska allmän inom bevillningsutskottet, som om ledningen från regeringens sida i dessa frågor, dyrtidstillägsfrågan och vad som nu följt därefter, varit högst besynnerlig.

Herr Wohlin: Nästan vid alla tillfällen, då statsfinansiella frågor varit före, hava talare från alla partier betygat den nuvarande chefen för finansdepartementet sin uppriktiga respekt. Så skedde också vid årets remissdebatt under kritiken av den då framlagda statsverkspropositionen. Jag ber här få uttala samma uppfattning om den nuvarande chefens för finansdepartementet utomordentliga skicklighet uti att uppgöra statsverkspropositioner och att över huvud taget sköta våra statsfinanser såsom de böra skötas. Emellertid kan jag icke giva samma erkännande åt det sätt, på vilket en annan ledamot av statsrådet, nämligen herr statsrådet Sandler, har förfarit i denna fråga, och skälen därtill äro redan av en föregående talare så pass utförligt angivna, att jag

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

kan bli mycket kort. Herr statsrådet Sandler sökte genom en framställning, som närmade sig advokatyr, göra gällande, att det uttalande, som han fällde under debatten om dyrtidstilläggsfrågan, icke stode i någon som helst motsägelse till den ståndpunkt, som finansdepartementet i en icke undertecknad promemoria ansett, att riksdagen nu bör intaga med hänsyn till befarad eller konstaterad brist i statsregleringen innevarande år. Detta skulle bero därpå, att riksdagen hade avsatt 132 miljoner kronor till dyrtidstillägg för befattningshavare i statstjänst, varav man icke ens kommer att taga i anspråk hela beloppet, utan endast 108 miljoner kronor. Herr statsrådet Sandler gick dock icke alls in på frågan, huruvida dessa avsatta eller beräknade belopp verkligen skola kunna åstadkommas genom influtna skattemedel. Herr statsrådet förklarade vidare, att han ville energiskt vända sig mot de legender, som kunde utbilda sig angående hans uppträdande vid sagda tillfälle, och han gjorde gällande, att den brist, som nu, efter allt att döma, kommer att uppstå i budgeten, icke äger direkt sammanhang med frågan om dyrtidstilläggen, som behandlades för kort tid sedan. Det vore nämligen föregående riksdag, som hade fattat beslut om 1922 års statsreglering, och det vore föregående riksdag, som finge taga ansvaret för denna statsreglering eller, rättare sagt, föregående regering och föregående riksdag gemensamt. Den ena regeringen skall alltså icke taga befattning med vad den andra regeringen tidigare handlat, det är konsekvensen av en sådan uppfattning, och den ena riksdagen bör tydligen icke heller befatta sig med vad en tidigare riksdag handlagt. Men detta blir ju en bristande kontinuitet, vilken kommer att fullkomligt sönderbryta budgetfrågornas behandling här i riksdagen. Jag tror icke, att den nuvarande chefen för finansdepartementet delar en sådan uppfattning. Det är alldeles givet, att hade vi vid behandlingen av frågan om dyrtidstillägg kunnat inbespara ett beräknat belopp av något över 20 miljoner kronor, varav minst 10 miljoner kronor hade belöpt på innevarande års återstående del, så skulle detta hava inneburit en förstärkning av kassafondens storlek och ökat möjligheten att bära de finansiella bördor, som nästkommande halvårsbudget kommer att kräva av oss. Det måste väl vara en självfallet riktig tanke, att om man sparar något över 20 miljoner kronor, så har man också dessa pengar disponibla för att därigenom kunna möta de utgifter, som bli ofrånkomliga. Jag har i ett särskilt yttrande till detta bevillningsutskottets betänkande närmare utvecklat denna min uppfattning om vad man i dessa tider bör fordra av en regering. Jag har alltid haft mycket höga anspråk på regeringar, och jag har funnit, att dessa anspråk i många, ehuru icke i alla fall, blivit tillgodosedda, och icke minst har jag funnit dem tillgodosedda, när det gällt för mig att taga befattning med ärenden, som handlagts av den nuvarande finansministern. Här finner jag dock uttryck för en helt annan uppfattning från herr statsrådet Sanders sida, nämligen ett försök eller ett förfarande att på riksdagen, som jag i min reservation sagt, överflytta även det formella ansvaret för oundgängliga åtgärders vidtagande med anledning av uppkomsten av

en statsfinansiell situation, till vilken herr statsrådet Sandler själv väsentligen medverkat genom sin deklaration vid frågan om dyrtidstilläggens behandling och vilken situation också regeringen själv är närmast kompetent att överblicka. Detta bestyrktes ytterligare, när jag frågade herr statsrådet Sandler under debatten om dyrtidstilläggen, huru han tänkte sig kunna fylla det hål, som enligt vad de flesta kände på sig skulle komma att uppstå i detta års statsreglering, och jag pekade då särskilt på frågan, huruvida regeringen hade för avsikt att framkomma med förslag om ökad kaffetull. Härpå svarade herr statsrådet Sandler, "att jag tror icke det skulle vara förmånligt för kassafonden, om man besvarade alla sådana slags frågor, och för min del skall jag inte svara någonting annat än att jag för min del hyser inga bekymmer för att, ifall Kungl. Maj:t och riksdagen bli överens om att kassafonden behöver förstärkas, man också skall finna lämpliga anstalter härför". Jag tycker icke, att det där är riktigt klart och öppet spel. Det är ett försök — jag skall icke använda för starka uttryck — så jag vill icke säga, att det är ett försök att vilseleda riksdagens ledamöter om den statsfinansiella situationens allvarliga karaktär vid det tillfället. Jag vill icke säga det, men det är i alla fall ett uttryck för en strävan att vinna bifall till kungl. propositioner genom att underlåta att för riksdagens ledamöter framställa det statsfinansiella lägets karaktär, om vars allvar herr statsrådet Sandler vid det tillfället nog var lika övertygad som vi andra. Detta gör, att ehuru jag för min del visserligen icke alls delar herr Winbergs uppfattning om det önskvärda för arbetarklassen av att en annan regeringsbildning komme att äga rum här i landet, jag likväl anser, att det är synnerligen önskvärt, att sådana krafter inom regeringen, som alls icke, enligt vad jag är övertygad om, handlat i full överensstämmelse med de verkligt ledande, insiktsfulla, omdömesgilla och ärliga krafterna inom regeringen utan på detta vis, i deras frånvaro, lämnat sådana upplysningar till kammaren, icke längre böra hava någon ledning i svensk regeringsbildning.

Herr statsrådet S a n d l e r: Jag vill först säga, att jag hoppas, att sedan herr Wohlin närmare har övervägt, vad han senast har tillåtit sig säga — utan att det tycks hava nått herr talmannens öra för övrigt — det icke kommer att i kammarens protokoll hava den form, som det nu hade.

Det har sagts, såväl från den siste talaren som från flera talare förut här i upprepade vändningar, att här föreligger en motsägelse emellan den hållning, som jag intog, då dyrtidstilläggen behandlades, och den hållning, som är manifesterad i den promemoria, som är överlämnad från finansdepartementet. Jag har tillåtit mig att uppvisa vad det var, jag anförde den 3 maj, och vad det är, som står i denna promemoria. I stället för att då ingå på någon bevisning och ens söka att uppvisa, att där föreligger någon motsägelse, så tillåter man sig helt enkelt — det är en mycket bekväm metod — att bara påstå, att här har riksdagen bibringats en annan uppfattning om det statsfinansiella läget

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

den 3 maj än vad man fick genom promemorian från finansdepartementet. Jag skulle tillråda herr Wohlin att läsa exempelvis det nummer av Stockholms Dagblad, som utkom dagen efter, jag hade haft dessa anföranden i första och andra kammaren. Om man endast ser på de rubriker, som funnos där, skulle det vara ett tillräckligt vittnesbörd för att sannerligen av mina anföranden icke det intrycket stannade kvar hos den allmänna opinionen, att här var budgetläget så bra, att man icke behövde hava några som helst farhågor. Jag tror därför, att om man nu gör gällande, att här har det icke spelats öppet spel, så beror det måhända därpå, att då man står vid denna frågas avgörande, har man på sina håll andra intressen att tillvarataga än det var tjänligt och bekvämligt att låta komma till uttryck, då dyrtidstilläggsfrågan behandlades. Jag har tillåtit mig säga detsamma i dag, som jag sade den 3 maj, men jag ber att få fråga kammaren: hur kan det komma sig, att dessa yttranden om den framställning, som jag då hade angående budgetens läge, nu i dag komma fram, medan det av dem den gången, då frågan behandlades, icke fanns det minsta spår? Jag kan icke se, att herr Wohlin har fått någon annan upplysning genom promemorian till bevilningsutskottet än den, som han erhöll redan av det anförande, som jag då höll i kammaren. Jag frågar mig därför: huru kommer det sig egentligen, att det icke fanns plats för de anmärkningar mot en regeringsmedlem, som herr Wohlin nu tillåtit sig göra, vid det tillfälle, då dyrtidstilläggsfrågan behandlades, och då anförandet hölls?

Jag har fått upplysning från flera håll om, vad jag borde hava sagt vid det tillfället — herr Rosén använde det uttrycket. Jag borde hava gått in på frågan, varifrån man skulle taga dessa miljoner, som möjligen skulle komma att fattas i årets statsreglering. Herr Rosén vet själv mycket väl, att det var den fråga, som jag gick in på vid tillfället, eftersom jag i omedelbar anslutning till konstaterandet av bristen fortsatte med detta resonemang: Kassafondens naturliga uppgift är att mottaga överskott från statsregleringen liksom att täcka eventuellt uppkommet underskott. Sedan man alltså har konstaterat, att det löpande årets sannolika utgifter visa ett underskott, är det närmaste alternativet det, att kassafonden får sin uppgift likmätigt fylla dessa hål. Men sedan fortsatte jag: man kan icke ställa sig på den ståndpunkten inför de ovissa utsikterna för nästkommande år, och därför kan jag för min del icke ansluta mig till den bekväma uppfattningen, att här får kassafonden bara sköta om saken utan att man gör någonting alls för att skaffa täckning för den brist, som uppstår under det löpande året. Jag tror därför med mycket lugn, att ifall man, utan att så mycket som i dag störas av kaffeimmorna, lägger vid sidan av varandra mitt anförande den 3 maj och de upplysningar, som finnas i promemorian, skall det fällas ett annat omdöme, än vad herr Wohlin hade smaken att uttala här nyss.

Herr Winberg — om jag till sist får säga ett par ord till honom — framhöll, att jag hade talat om, att det var ett moderat förslag, att man ifrågasatte att täcka 15 miljoner, då bristen kan komma att uppgå

till 30 miljoner, och sade härtill: ja, där ser man ju, det är alltså moderat politik, det är högerpolitik. — Ja, jag har aldrig någonsin hyst någon misstro mot herr Winbergs gåvor i att kunna utnyttja det anförande jag först höll här, och han har ju omedelbart visat, att han har dessa gåvor. Jag betvivlar ingalunda, att han kommer att rikligt förmera de gåvor, som han har fått, efter mitt förut hållna anförande.

Till sist måste jag säga, att jag efter herr Wohllins anföranden väntar mig *mycket* även av herr Wohlin i fråga om förmåga att kunna utnyttja det som här har förekommit.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! Jag ber att för min del få inlägga en kraftig gensaga mot professor Wohllins sätt att diskutera i denna kammare. Jag vill endast meddela, att jag i bevillningsutskottet ett par år varit i tillfälle att litet närmare taga kännedom om att den tomhet, som i många stycken tar sig bullrande uttryck, icke är värd att fästa avseende vid. I varje fall vill jag för min del inlägga en kraftig gensaga mot de metoder herr Wohlin även här i kammaren försökt införa.

Jag begärde ordet närmast på grund av herr Nilson, som med så mycken styrka vände sig mot efterbeskattningen på kaffe. Han använde t. o. m. så starka ord, att han betecknade efterbeskattningen på kaffe som ett visst slag av bolsjevism och att det gällde att lägga beslag på andras ägodelar eller egendom. Förhållandet är icke detta. Det gäller bara för staten att taga ut den skatt, som vederbörande grossister lägga på konsumenterna, och det är endast fråga om en överflyttning av dessa 35 öre per kilogram till statskassan i stället för att de stanna hos grossisterna. Jag vill också för kammaren betona, att det är ett märkligt sätt, att skriva till en grossist och fråga, om han har kaffe på lager. Det måste var och en begripa, att en person, som är intresserad av att en efterbeskattning inte kommer till stånd, förklarar, att han icke har något. Emellertid vill jag trösta herr Nilson med, att även om detta förslag till efterbeskattning ej varit föremål för granskning inom bevillningsutskottet, så är förslaget i alla fall utarbetat inom finansdepartementet av byråchefen för lagärenden där och ytterligare granskat av ett par jurister i samma departement, och var och en förstår, att när det utarbetats på detta sätt, så håller det mycket väl, och någon risk att gå med på det föreligger icke.

Jag ber för min del till sist att få betona, att det sätt för beräkning av medeltalet av kaffekonsumtionen under de gångna fyra månaderna, som herr Nilson använt, icke är någon riktig metod för att taga reda på, huruvida det finnes kaffe på lager eller ej. Det riktigaste är att se efter, vad som är uttaget under den sista månaden, ty över huvud taget kan man inte "konsumera baklänges". Uttaget från tullnederlag under april uppgår nämligen till det dubbla eller närmast dubbla av den normala konsumtionen. Som bevis för det kraftiga uttag, som ägt rum under de sista månaderna, kan jag hänvisa till en tidning, Sydsvenska Dagbladet, som i ett av sina senaste nummer meddelar, att under de

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

sista veckorna stora partier kaffe blivit uttagna från tullnederlagen. Naturligtvis innebär detta, att man tagit ut kaffe i väntan på att tullen skulle komma, och att man bara avvaktat denna tidpunkt för att konsumenterna skola få betala 35 eller 38 öre mer per kilogram. Var och en måste erkänna, att det inte är riktigt att på detta sätt låta enskilda, i detta fall de större grossisterna, taga vinsten av den ökade beskattning, som detta beslut medför. Därför vidhåller jag fortfarande mitt yrkande i fråga om efterbeskattningen.

Herr K l e f b e c k: Herr talman! Jag får erkänna, att jag kände mig ganska obehagligt berörd av det anförande, som professor Wohlin höll. Och när han sedan i slutet kom till de insinuationer, han där framkastade, blev det mig omöjligt att inte begära ordet. Också jag vill mot dem inlägga en gensaga. När han i samma anförande tog sig före att under smekande tonfall spela ut en av de äldre medlemmarna av statsrådet, som ej var närvarande vid debattens början, för att angripa en annan, som var här närvarande och i detta fall måste föra finansministerns talan, så föreföll detta såväl som de förut antydda insinuationerna vara av den natur, att de mera höra hemma i skvallerkonseljen än i riksdagens första kammare.

Då herr Wohlin gjorde gällande, att statsrådet Sandler under debatten om dyrtidstilläggen inte framhöll allvaret i det nuvarande ekonomiska läget, och då han försökte styrka detta därmed, att det *nu* visat sig, att det på det löpande året blir en brist av omkring 30 miljoner kronor, så vill jag säga, att just denna siffra anfördes av statsrådet vid debatten i fråga. Han omtalade, så vitt jag kommer ihåg, att det var att befara, att det skulle bli en brist på 30 miljoner. Men när statsrådet nu här närmare ingick på dessa förhållanden, så avfärdar herr Wohlin alltsammans med ordet advokatyr. Detta tal är ej, så vitt jag förstår, något bevis, och den argumentation, som statsrådet anförde, har hittills, så vitt jag begriper, blivit ovederlagd. Statsrådet nämnde, att det uppgjorts en budget, för vilken föregående regering och riksdag stå i ansvar. Det har visat sig, att på en mängd inkomstposter denna budget inte hållit, och så uppkommer det en brist. Denna brist behöver då täckas. Om man nu skall ge någon post på inkomstberäkningen skulden till bristen, så skall det väl inte vara en sådan post, där det visade sig, att den beräknade summan ej blott räcker till, utan lämnar överskott, och så var ju fallet med dyrtidstilläggen, utan det skulle väl vara de poster, där det visat sig, att beräkningen inte hållit streck, utan lämnar underskott.

Jag kan inte förstå, att ett sådant resonemang kan avfärdas blott med ordet advokatyr. Statsrådet erkände själv, att det är inkomstberäkningen i dess helhet, som har lämnat till resultat, att brist uppstår, och den bristen måste då fyllas. I fråga om detta sade statsrådet den 3 maj inte annat än att riksdagen torde vara i stånd att fylla denna brist, även om den ville låta statstjänarna få en avlöning, som kan vara av behovet påkallade i dessa bistra tider.

Hela denna fråga, herr talman, har nu i all hast blivit en politisk

fråga. Jag beklagar, att så har skett. Jag vill för min del se den ur synpunkten av vad som finansiellt sett är nödvändigt, och det är från denna utgångspunkt jag, med mycket vemod för övrigt, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

Herr statsrådet Thorsson: Herr greve och talman! Herr professor Wohlin hade ju ett anförande här, som andades enbart välvilja mot min person. Jag är tacksam för dessa vänliga ord, men jag blev mycket ledsen över den värdesättning herr professor Wohlin gjorde av en person i regeringen eller, som han antydde, vissa personer i regeringen, som skulle följa en annan politik än den s. k. ärliga. Jag får försäkra, att mot hela det resonemang, som en gång förut av en ärad talare här har förts, att det skulle föras ett slags politik inom regeringen, som icke skulle gillas av "*de mera besinningsfulla*", vill jag, så långt min stämman kan nå, inlägga en bestämd gensaga. Regeringens uppträdande har städse varit prägladt av den bästa enighet. Jag beklagar endast, att icke chefen för regeringen är här och kan konstatera detta. Jag behöver väl icke göra denna försäkran för att skaffa upprättelse åt den talare, som här direkt angreps. Hans verksamhet i regeringsarbetet talar för sig självt på sådant sätt, att jag egentligen icke behövde säga ett ord för att bättra på det. Men jag har icke kunnat uraktlåta att göra det på grund av det orättmätiga i den framkastade beskyllningen.

Sedan jag, herr greve och talman, fått säga dessa ord, skall jag be att få något ingå på bedömandet av den fråga, som föreligger, och jag har särskild anledning att göra det, därför att man har ifrågasatt dess konstitutionella behandling, eller, rättare sagt, att jag skulle ha uraktlåtit en viss del av min skyldighet då riksdagen icke fått emottaga någon kungl. proposition uti detta ärende. Herr professor Wohlin har i sin reservation anförut, att det under de senare åren blivit praxis, att Kungl. Maj:t inför riksdagen framlagt en s. k. omräkningsproposition av budgeten. Det är riktigt, att detta har gjorts under dessa krisår, men jag har haft den uppfattningen, att dessa omräkningspropositioner liksom tilläggsstatspropositionerna voro av övergångsnatur och att man icke skulle fortsätta på denna väg, och det är med anledning härav, som jag icke ansett mig böra till innevarande års riksdag ingå med någon omräkningsproposition. Riksdagen har icke mig veterligt gjort sådana ändringar i den för riksdagen framlagda finansplanen, att detta i och för sig påkallar en sådan åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Men det har inträffat en del andra saker, som visserligen icke beröra den nu föreliggande statsverkspropositionen, men som kunna på ett obehagligt sätt komma att beröra kassafonden, vilket gjort, att jag icke ställt mig likgiltig för huru denna reglering slutligen kan komma att se ut. Jag visste ju, att det till bevillningsutskottets bedömande förelåg en motion, som innehöll en framställning i det ärende, som vi nu diskutera. Bevillningsutskottets ordförande har till mig åtskilliga gånger under riksdagen sagt, att om kaffetullen eventuellt skulle behövas för att bringa jämvikt i statsaffärerna, så vore bevillningsutskottet redo att

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

upptaga ärendet till behandling. Jag kunde då icke finna något hinder för att säga till bevillningsutskottets ordförande att enligt min uppfattning viss förstärkning av kassafonden vore nödvändig samt att det vore önskvärt, om utskottet ville upptaga kaffemotionerna till behandling, samtidigt som jag då tillade: det är ju uppenbart, att jag, när ärendet skall behandlas i riksdagen, icke tänker undandraga mig mitt ansvar i behandlingen av detta ärende. Och på det viset kom då ärendet upp till behandling i bevillningsutskottet. När bevillningsutskottet då begärde något skriftligt i denna sak, ansåg jag mig av konstitutionella skäl icke kunna göra annat än att låta till bevillningsutskottet överlämna en inom finansdepartementet upprättad P. M. med erforderliga sakupplysningar men på omslaget till denna P. M. meddelade jag bevillningsutskottet, att Kungl. Maj:t hade beslutat utfärda importförbud på kaffe till dess riksdagen fattat beslut i den föreliggande frågan. Jag hade verkligen den naiva föreställningen, att om jag som chef för departementet överlämnade ett sådant papper, så skulle detta kunna vara en tillräcklig borgen för att jag icke tänkte på någon annan övervältra ansvaret för innebörden av ett beslut i denna riktning. Jag har måhända bedömt situationen inom utskottet felaktigt, men jag har ansett det vara min skyldighet att meddela, huru det enligt min uppfattning tillgätt, och hade jag anat, att det skulle åstadkomma så mycket Marthasbekymmer på sina håll, skulle det ha varit en mycket, mycket lätt sak för mig att gå fram med en kungl. proposition, ty jag hade antagligen fått lika mycket stryk eller lika litet stryk för denna som för mitt deltagande i allmänhet i denna fråga.

Nu skall jag, herr greve och talman, anhålla att få lägga fram några synpunkter i själva sakfrågan, och jag gör det så mycket hellre, som reservanten, herr professor Wohlin, icke har avslutat sin reservation med något yrkande utan med att ange, att han icke vill fatta slutlig ståndpunkt till denna fråga förrän från regeringens sida uttrycklig förklaring avgivits inför riksdagen angående det nödvändiga behovet av denna nya ökade skatt.

När jag uppgjorde den budget, som föreligger till riksdagens omprövning, förefunnos, så vitt jag kunde bedöma, ingen särskild anledning att påkalla någon ökning av skatterna utöver vad som redan då delgavs riksdagen. Om herrarna läsa den finansplan, som jag framlade, så skola herrarna finna, att jag hade att tillgripa en viss tillgång vid denna tid, som bestod i att ämbetsverkens uträkningar om överskott voro grundade på en betydligt högre indexberäkning än som var känt, när statsverkspropositionen utarbetades. Denna skillnad mellan indexen, då ämbetsverken inlämnade sina framställningar och då Kungl. Maj:t utarbetade finansplan, innebar, att jag på inkomstsidan kunde räkna upp omkring tio miljoner kronor eller så. Men jag skrev på det sättet, att med de eventuella ökningarna, som kunde uppstå i inkomsterna på grund av denna indexsänkning och på grund av blivande indexsänkningar, ville jag förbehålla mig möjlighet att sänka taxorna, och därför disponerade jag icke detta belopp i budgeten, men jag kunde disponerat det,

utan att någon egentligen skulle kunnat göra någon anmärkning mot mig för att jag obehörigt hade beräknat en tillgång. Emellertid är det ju ofrånkomligt, att de senare årens budgeter i högst väsentlig grad fått anlita kassafonden för att bli finansierade. Vid 1922 års ingång hade kassafonden en behållning av i runt tal 300 miljoner kronor. Av dessa medel har för finansieringen av detta budgetår, d. v. s. 1922, tagits i anspråk 75 miljoner för riksstaten och 114 miljoner för tilläggsstaten, tillhopa 189 miljoner kronor. Sedan budgeten uppgjorts och förvaltningen för det första kvartalet av 1922 hade blivit känd, ha vi genom åtskilliga beräkningar som verkställts inom finansdepartementet kommit till det resultatet, att det skulle uppstå en nettobrist på inkomstsidan av 1922 års stat om i runt tal 23 miljoner och en höjning på utgiftssidan av i runt tal 18 eller 19 miljoner kronor. Om jag lägger dessa belopp till de förut för finansieringen av 1922 års budget disponerade, så skulle vi komma att förbruka 230 miljoner av kassafondens 300 miljoner kronor, och det skulle då i runt tal bli en behållning av 70 miljoner kronor. Emellertid har det skett en sänkning av indexen, sedan budgeten utarbetades och fram till den tidpunkten, när riksdagen behandlade dyrtidstilläggen, som gör, att det blir en besparing i utgifterna på något över 8 miljoner kronor, och därför anses kassafonden efter dessa beräkningar innehålla 78 miljoner kronor vid 1922 års utgång. Nu måste emellertid för att täcka utgifterna under första halvåret 1923 tillgripas 68 miljoner kronor av kassafonden, och den verkliga tillgången i denna fond den 30 juni 1923 skulle då bli, med ett tillskott av 6 miljoner på grund av indexens sjunkande, endast 16 miljoner kronor.

Sedan jag fått del av dessa uppgifter, och sammanställningar var det naturligt, att jag icke kunde uraktlåta att delgiva riksdagen det verkliga förhållandet sådant det är. I den P. M., som låg till grund för statsrådet Sändlers yttrande vid behandlingen av dyrtidstilläggen, angav han, så vitt jag nu kan erinra mig, en brist av omkring 30 miljoner kronor. De beräkningar jag har i min hand i dag säga, att bristen i 1922 års förvaltning skulle bli 27 1/2 miljoner kronor i runt tal. Emellertid pågå ju dessa undersökningar dagligen och kalkylerna kompletteras allteftersom de begärda uppgifterna inflyta. Det som har sänkt inkomstberäkningen i 1922 års riksstat är bland annat inkomst- och förmögenhetsskatten, som i den första beräkning som förelades 1921 års riksdag var upptagen till, om jag icke missminner mig, 240 miljoner kronor, men som genom en omräkning, verkställd av ekonomiska rådet, nedbringades till 185 miljoner kronor, vilket senare belopp uppfördes i 1922 års riksstat. De uppgifter, som vi genom den nu företagna utredningen erhållit, ha pekat på en viss sänkning av detta belopp, med omkring 10 miljoner, i ett paper, som jag fått i dag, har denna brist måst ökas med ytterligare tio miljoner kronor. Emellertid har jag icke i de kalkyler jag framlagt för herrarna tagit med den senare ökningen av bristen, och detta därför att det i fjolårets förmögenhetsskatt finnes restantier på 30 miljoner kronor, och jag beräknar, att av dessa 30 miljoner skall inflyta ett så pass stort belopp, att det täcker de 10 miljoner,

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

som senast ha tillkommit såsom ett underskott i inkomst- och förmögenhetsskatteberäkningarna, varför jag anser mig kunna lämna de sista 10 miljonerna ur räkningen och hålla mig till den ursprungliga beräkningen av 27,5 miljoner kronor.

På utgiftssidan är det egentligen endast ett anslag, som man beräknar skall kräva åtskilligt mer än vad som är anvisat i finansplanen, och det är anslaget till restitutioner. Hushållningen av detta anslag har undergått en betydlig förändring på grund av ett av fjolårets riksdag fattat beslut. De av såväl kammarrätten som regeringsrätten före 1919 tillämpade principerna vid bedömandet av vad som skulle betraktas såsom realisationsvinst eller inkomst av rörelse föranledde förra året regeringen att till riksdagen ingiva en proposition, vari den föreslog en ändring av det dittills tillämpade förfarandet, och riksdagen godkände efter bevillningsutskottets tillstyrkan detta ändringsförslag. Från den dagen ha av helt naturliga skäl vederbörande myndigheter använt en annan grund för bedömande av de besvärsmål, som inlämnats. Denna omläggning av rättens betraktelsesätt invercade så, att 1921 restitutionens anslaget, som var 5 miljoner kronor, överskreds med icke mindre än 20 miljoner kronor och man beräknar att under innevarande år detta anslag kommer att överskridas med bortåt 18—19 miljoner kronor. Nu är det uppenbart, att dessa beräkningar icke i och för sig kunna vara exakta. Jag har därför icke vågat ifrågasätta, att riksdagen genom ett beslut nu skulle täcka hela det belopp på 27 miljoner, som man här approximativt kommit till, men jag har ansett, att det skulle vara riktigt, om man ökade de verkliga statsinkomsterna under innevarande år och under nästkommande halvår, så att icke bristen i kassafonden bleve alltför påtaglig. Det råder ju olika uppfattningar om hur stor kassafonden bör vara för att fylla sitt ändamål. Somliga säga, att den bör innehålla 45 miljoner, andra säga att den bör innehålla 60 miljoner, och andra återigen att den bör innehålla över 100 miljoner. Utöver de 16 miljoner, som jag förut nämnde att kassafonden efter de gjorda beräkningarna skulle innehålla den 30 juni, har kassafonden en fordran hos domänförvaltningen på 25 å 30 miljoner kronor, vilka för den händelse domänförvaltningen får in sina utestående fordringar av dem, som köpt skog, kunna tänkas tillfalla kassafonden, men de kunna i varje fall icke tillföras densamma den 30 juni 1923 utan komma först vid en senare tidpunkt att tillföras fonden. Då jag fått detta klart för mig, har jag, som jag redan förut betonat, ansett det vara min skyldighet att till bevillningsutskottets ordförande framföra det önskemålet, att man till behandling toge upp de motioner angående kaffetullen, som förelågo till bevillningsutskottets omprövning, och jag har ansett, att man åtminstone borde tänka sig en ökad inkomst på en 15 miljoner för att därigenom skaffa upp kassafonden till en mera försvarlig ställning.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. En sak vill jag dock ännu beröra, innan jag slutar detta anförande, och det är, att i den föreliggande finansplanen, förutom det belopp, som är avsett att användas under 1922 för anslag till arbetslöshetsunderstöd, är upptaget ett

*Om höjningen
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

belopp av 5 miljoner för 1923. Så som hela arbetslöshetsproblemet utvecklat sig är det väl kanske tvivelaktigt, om icke även nästa riksdag blir ställd inför problemet att taga hänsyn till den rådande arbetslösheten, och även ur denna synpunkt har jag för min del hämtat ett stöd för den framställning jag gjort till bevillningsutskottet. Jag vill sluta detta mitt anförande med en försäkran om att då jag icke gått fram med en proposition i ärendet, så har detta icke varit förestavat av någon benägenhet att draga mig undan det ansvar, som i denna fråga faller på mig i egenskap av finansminister.

Herr Winberg: Herr talman! Det är nödvändigt att något korrigerar det återgivande av ett mitt uttalande, som herr Wohlin gjort. Han förklarade nämligen, att han icke ville gå så långt som jag, då jag ansett det riktigast för den svenska arbetarklassen, att det bleve en ny regeringsbildning. Jag skulle mycket väl ha kunnat säga detta, ty farligare är det icke. Men när jag inte sagt det, så är det ej rätt, att det står som mitt uttalande. Vad jag sagt är följande: Om regeringen finner, att den i riksdagen inte kan få majoritet för en sådan lösning av föreliggande ekonomiska frågor, som står i överensstämmelse med regeringens och arbetarklassens intressen, så anser jag, att regeringen borde taga under allvarligt övervägande, huruvida det då inte vore både för den själv och för arbetarklassen riktigare, att också de grupper, som förhindra en sådan lösning av frågorna, få taga ansvaret för den politik de diktera i riksdagen.

Slutligen skall jag med anledning av ett annat uttalande av herr Wohlin be att få foga ett par ord till dessa. Jag förmodar att statsrådet Sandler själv klarerar frågan om sin ärlighet utan något ingripande från min sida, men jag måste dock reagera mot det sätt, som förekommit såväl från herr Wohlins sida som också från annat håll, att förtrycka denna debatt från att behandla det föreliggande ärendet om tull på kaffe till att här förnämligast behandla frågan om dyrtidstilläggen, vilken fråga vi ha behandlat för länge sedan. Och när herr Wohlin med denna utgångspunkt och i känslan av den förargelse, förmodar jag, som han erfarit över utgången av frågan om dyrtidstilläggen, tillät sig de uttalanden han fällde, så vill jag säga, att jag visserligen är anhängare av den obegränsade yttrandefriheten, men de uttryck, han här begagnade sig av, och det sammanhang, vari de förekommo, överskrida åtminstone vad jag som bolsjevik skulle kunna anse tillständigt.

Herr Wohlin: Allt sedan den ekonomiska krisen bröt ut här i landet med åtföljande exceptionellt stora arbetslöshet och fruktansvärda nödtillstånd inom stora delar av befolkningen, måste väl varje svensk medborgare ha klart för sig, att vad som nu framför allt fordras är en järnhård sparsamhetspolitik från regeringens och riksdagens sida. Detta krav på en sparsamhetspolitik, driven vida utöver de gränser, som hittills brukat vara de normala, borde i nuvarande statsfinansiella läge och katastrofala läge för vårt näringsliv för alla ledamöter av riksdagen fram-

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

ställa sig såsom en självfallet klar och riktig princip. Det har varit denna känsla, som varit bestämmande för mig under denna vinter, känslan av nödvändigheten att på alla punkter, där man icke träder absolut oundgängliga statsintressen för nära, vidtagande beskränningar och inskränkningar av tidigare såsom normala ansedda anslag. Det har för mig varit en ledande grundsats att nästan systematiskt rösta för de lägre anslagen, då olika meningar gjort sig gällande, och endast vid ett enda tillfälle kan jag erinra mig, att jag bidragit till ett beslut om ett högre anslag, och det var när 300,000 kronor beviljades åt den frivilliga skytterörelsen, vilken jag ansett i en svår övergångsperiod vara förtjänt av ett dylikt relativt litet belopp. Hela riksdagen har också under de gångna månaderna ställt sig på denna ståndpunkt, om också med några få undantag.

Under sådana förhållanden bör väl varje ledamot av kammaren kunna förstå, att det var min uppriktiga och ärliga övertygelse, att vi, när det gällde statstjänstemännens dyrtidstillägg, borde ha kunnat beskräa dessa dyrtidstillägg på sätt statsutskottsmajoriteten önskade. Detta borde så mycket lättare kunna förstås, som jag skulle personligen hårt träffas av en sådan starkare beskränning, men jag har icke desto mindre ansett den vara riktig, därför att andra samhällsklasser här i landet fått vidkännas mycket svårare reduceringar av sina reallöner och försämringar av sina levnadsförhållanden än vad vi statstjänare med våra relativt trygga förhållanden måst finna oss uti. Det var därför med verklig inre övertygelse som jag vid behandlingen av frågan om dyrtidstilläggen trädde fram och talade samt röstade för det lägre anslaget. I överensstämmelse med den ståndpunkten står också min åsikt, att vi borde försöka att med alla tillgängliga medel stärka vår kassafond för att möta de svåra tider, som ännu kunna komma, ty vi veta ännu icke, mina herrar, hur stort belopp vi kunna komma att under år 1923 behöva utanordna i form av arbetslöshetsunderstöd och för nödhjälpsarbeten till våra arbetare. Jag tillhör icke dem, som tro, att krisen kommer att hastigt gå över, att nya blomstrande tider snart komma att inträda, utan jag tror att vi stå inför en ganska långvarig och svårartad produktionskris och att en stor del av våra nu arbetslösa industriarbetare ännu många år framåt måste finna sig i nödvändigheten att lita till det allmännas understöd, en situation, som måste förefalla var och en, som närmare tänker sig in i densamma, förfärande. Vid sådant förhållande är det en nödvändig politik att inskränka statsutgifterna på alla de punkter, där så har kunnat ske, och att stärka kassafondens ställning. Men jag anser, trots allt vad statsrådet Sandler i sitt senaste anförande ånyo framhöll, att det förhållandet, att vi nyligen beviljade över 20 miljoner kronor mera än vi nödvändigtvis hade behövt, innebär ett avsteg från denna av mig såsom rimlig och riktig betecknade sparsamhetspolitik.

Jag ber att få säga, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet genom sitt sista anförande har bekräftat, att jag hade rätt i mitt första uttalande, då jag uttryckte min synnerliga respekt för hans upp-

trädande i våra statsfinansiella frågor, och jag vill icke minst betona, att när han nu sade, att han aldrig ett ögonblick hade tänkt att på någon annan övervältra ansvaret för den ökade beskattning, som det här är fråga om, och att det hade varit mycket lätt att få en kungl. proposition i detta ärende, så voro dessa uttalanden endast ägnade att ytterligare öka min aktning för herr statsrådets klara och fasta uppträdande i denna fråga. Men detta är en sak, och en annan sak är det sätt, på vilket riksdagens ledamöter gjordes underkunniga om det statsfinansiella läget, när riksdagen behandlade dyrtidstilläggen den 3 maj, och den framställningen, det vidhåller jag, gav ett icke fullt riktigt uttryck för den situation, som råder, utan var ägnad att bibringa åtskilliga ledamöter av riksdagen — det må ha skett ofrivilligt eller frivilligt — den uppfattningen, att de kunde rösta för det högre dyrtidstillägget utan några statsfinansiella betänkligheter. Jag behöver i det fallet endast hänvisa till vad en bemärkt representant för statstjänstemannakåren anförde under den debatten i andra kammaren. Han sade ungefär så, att om vi förstode, att det är statsfinansiellt nödvändigt, att det icke finnes pengar i statskassan för att utbetala dessa högre dyrtidstillägg, så skulle vi icke heller kräva dem, men när det nu gjorts gällande, att så icke är förhållandet utan att pengar finnas, då fordra vi de högre dyrtidstilläggen. Således var det en stor del av riksdagens ledamöter, i varje fall ganska många speciellt i andra kammaren, som av den relativt optimistiska målning av våra statsfinanser, som gavs från statsrådsbänken, läto sig föranledas att vid det tillfället rösta för det högre dyrtidstillägget. Jag får för min del säga, att jag skulle tro, att statsrådet Sandler skulle ha större önskan och lust att justera sitt anförande den 3 maj än jag har någon lust och benägenhet att justera mitt anförande i dag, och jag vill tillägga, då han hänvisade till Stockholms Dagblad såsom opinionsbildande faktor för riksdagens ledamöter, att tidningar sannerligen icke äro opinionsbildande för mig och icke heller för andra ledamöter av kammaren, utan vad som är opinionsbildande det är de mera auktoritativa uttalanden, som man varit van vid att få höra från regeringsbänken.

På de skäl jag anført i mitt särskilda yttrande vid detta bevilningsutskottets betänkande, hade det varit önskvärt, att vi på sedvanligt sätt fått av Kungl. Maj:t en reviderad inkomstberäkning. Nu har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sagt, att detta behöves icke, emedan han anser att dessa propositioner voro betingade av övergångsperioden och kristidsåren och att de nuvarande förhållandena icke behöva föranleda dylika reviderade beräkningar. Nåväl, jag skall icke ingå på någon dispyt med herr finansministern om den saken. Det kan finnas skäl för såväl den ena som den andra uppfattningen. För min del har jag uttalat den uppfattningen, att det finnes fog för en önskan hos riksdagen att få en dylik reviderad inkomstberäkning, icke därför att riksdagen överskridit Kungl. Maj:ts gjorda äskanden, utan därför att den ekonomiska krisen med sådan våldsamhet ökats, att riksdagen, som icke besitter möjlighet att överblicka krisens statsfinan-

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

siella konsekvenser, kunde ha behov av en reviderad inkomstberäkning. Vi få nu vara den förutan, och det är ledsamt från min synpunkt sett, men jag har därmed icke riktat någon starkare förebråelse mot den standpunkt, som herr finansministern i detta fall intagit. Men vad jag vidhåller är, att hade andra och för det statsfinansiella lägets belysande mera klara uppgifter framkommit i debatten den 3 maj om dyrtidstilläggen, så skulle detta ha påverkat åtskilliga riksdagens ledamöter att i känslan av sitt ansvar för landets finanser frånträda den klassuppfattning, som statstjänstemännen av naturliga skäl i detta avseende hysa, nämligen uppfattningen, att tjänstemännen böra vidkännas minsta möjliga beskärning av sina dyrtidstillägg. Jag tror vidare, att det kommer en tid, och den kommer ganska snart, då arbetareklassen här i landet skall finna, att det fordras kraftåtgärder från det allmännas sida av helt annan art än dem, som under den gångna riksdagen ha ifrågasatts från den sittande regeringens sida, för att över huvud taget hjälpa arbetareklassen ur den fruktansvärda nöd, vari den nu befinner sig. I den mån man icke genom väl avvägda åtgärder kan hjälpa industrien på fötter — därvidlag har jag t. ex. själv i dag i motsättning till större delen av den partigrupp, jag har äran tillhöra, röstat för Kungl. Maj:ts förslag om s. k. valutadumpingtullar, väl medveten om obehaget att därvidlag stå tämligen ensam — tror jag att man också måste tänka på andra utvägar, och den, som då står till buds, är främst att man genom nybildning av mindre jordbruk söker bereda arbetarna ökade möjligheter till produktivt arbete i jordbruket. Det är denna s. k. jordreform — en i bästa mening konservativ åtgärd — som nu borde, på sätt en uppmärksamman och känd ledamot av andra kammaren i en interpellation framhållit, med all kraft igångsättas för att successivt lösa den svåra kris, i vilken vår arbetarbefolkning befinner sig. Emellertid har därom ingenting förspotts, utan denna fråga vilar fortfarande på regeringens bord i form av inlagor och skrivelser från alla möjliga håll. Saken lär icke kunna vid denna riksdag upptagas till behandling, med undantag för det lilla förslag om en mindre ökning av egna-hemslånefonden, som av jordbruksministern framlagts.

Detta allt här anförda gör, att jag anser, att vi befinna oss i ett exceptionellt läge, som kan kräva och motivera exceptionella anföranden här i riksdagen.

Herr Rosén: Jag får säga herr Winberg, som tyckte det var egendomligt, att denna fråga om dyrtidstilläggen kommit att här beröras, att kaffetullsfrågan ju inte hade kommit upp, om dyrtidstilläggsfrågan avgjorts på ett annat sätt, men jag skulle tro, att debatten inte förryckts mer genom att man vidrört frågan om dyrtidstilläggen än genom herr Winbergs inlägg, vilket sannerligen inte i någon nämnvärd grad rörde sig om kaffetullen utan om helt andra saker, som ha bra mycket mindre samband med den frågan än frågan om dyrtidstilläggen har.

Jag är tacksam för den upplysning herr finansministern lämnat

rörande den roll, som bevillningsutskottets ordförande har spelat i denna fråga; men då utskottets ordförande är förhindrad att i denna kammare uttala sig, skall jag inte heller göra något uttalande, utan får den saken anstå, tills bevillningsutskottet sammanträder. Jag kan emellertid inte underlåta att säga några ord i anledning av statsrådet Thorssons yttrande. Han nämnde, att han icke kunnat underlåta att ge riksdagen del av ställningen. Men det är just detta, som finansministern underlåtit. Finansministern har gått in till bevillningsutskottet med en promemoria, men först sedan bevillningsutskottets majoritet beslutat att begära en sådan. En minoritet ansåg, att regeringen borde komma med en proposition. Detta är, så vitt jag förstår, den enda grundlagsenliga vägen för regeringsmeddelanden till riksdagen. Vägen går icke genom det ena eller andra utskottet, utan den går direkt till riksdagen. Genom regeringens förfarande ha riksdagsmännen för övrigt berövats sin grundlagsenliga motionsrätt i denna fråga.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Jag skall inte gå in på den personliga uppgörelsen mellan herr Wohlin och statsrådet Sandler, men jag skall be att få uttala som min uppfattning, att det kanske inte alldeles har saknats fog för ett starkt uttalande. Jag har därmed icke sagt, att jag i något avseende gillar de uttalanden herr Wohlin i slutet av sitt första anförande gjorde. Men då jag har varit mycket intresserad av denna fråga, som vi behandla här i dag, har jag läst igenom de uttalanden, som gjordes till protokollet den 3 maj, och jag har funnit, att herr Wohlin — vilket jag hörde redan då — tillät sig, som han säger, några anmärkningar, "och detta så mycket mer som herr statsrådet Sandler nyss lämnat en exposé över den statsfinansiella situationen, som avsåg att bibringa oss den uppfattningen, att några betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt icke skulle behöva möta för att biträda Kungl. Maj:ts förslag". Herr Wohlin kommer längre fram i sitt anförande till de 30 miljonerna, varpå en brist eventuellt skulle föreligga vid årets slut, och berör kassafonden samt fortsätter: "Men, mina herrar, här komma vi till själva huvudpunkten i det hela. Har den nuvarande regeringen något skatteförslag i beredskap, som skall vara ägnat att täcka denna brist? Så vitt jag har mig bekant icke. Har regeringen under de kommande veckorna för avsikt att lägga fram något sådant skatteförslag? Så vitt jag vet icke. Herr finansministern har redan tidigare förklarat, att regeringen icke vill taga någon befattning med frågan om ökad kaffetull, och att det får vara riksdagens egen angelägenhet att besluta därom."

Vad svarar statsrådet Sandler på dessa direkta frågor? Jo, att han icke trodde, att det skulle vara förmånligt för kassafonden, om man besvarade alla sådana slags frågor, och för sin del ville han inte svara någonting annat än att han för sin del icke hyste några bekymmer för etc. etc.

Jag undrar, om det inte finnes fog för att beteckna dessa uttalanden som underliga, när man ser den fråga, som i dag föreligger.

Herr statsrådet Sandler: Ja, herr talman, det är kanske över-

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

flödigt att säga någonting, då den siste ärade talaren i så grell belysning lagt fram innebörden av det svar jag gav herr Wohlin. Jag frågar bara: skulle egentligen någon ha haft anledning att vara tacksam mer än jobbande importörer, ifall jag vid ifrågavarande tillfälle hade givit herr Wohlin det svar, som herr Wohlin ville ha. Jag tillät mig då uttrycka den övertygelsen, att nog skulle riksdagen och Kungl. Maj:t finna de lämpliga formerna för att träffa anstalter för att stärka kassafonden, om man väl var överens om att det behövde ske. Ja, mina herrar, om några ögonblick kommer den förhoppningen att gå i fullbordan. Värre var det inte med den saken.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag skall be att få konstatera i anledning av professor Wohlins senaste anförande, vari han framhöll, vilka vägar man skulle gå för att spara, att belysande för talarens sätt att spara vid voteringarna i år var bl. a. hans upplysning, att den enda gång han röstade för ett högre anslag, än som begärts, var, när det gällde ett anslag till skytteväsendet. Således har han röstat för en nedsättning av anslaget till nykterhetsupplysningen och andra sådana ändamål, där det rört sig om något tiotusental kronor, men när det gällde att ge skyttarna möjlighet att på söndagsförmiddagarna ligga och skjuta bort ammunition, ansåg han 300,000 kronor vara lagom.

Egentligen begärde jag ordet för att ännu en gång konstatera, att herr Wohlin förklarat sig icke ha någonting att justera bort i sitt första anförande, trots att till och med herr Winberg ansåg, att vad herr Wohlin då yttrade överskred det tillåtnas gräns. Jag ber endast att inför kammaren få konstatera denna hans envishet att hålla fast vid yttranden, som kammarens majoritet eller det stora flertalet måste anse oriktiga, för att inte säga orättvisa. Jag har velat konstatera detta till slut, och det bör mana kammaren att för framtiden taga hänsyn till detta herr Wohlins uppträdande, när han såsom politisk härförare här uppträder.

Herr Julin: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag på detta sätt förlänger debatten, men här har fällt yttranden, som måste tolkas så, som om man trodde att det hade varit möjligt att komma ifrån höjningen av kaffetullen genom att icke sänka postportot. Jag måste förutsätta, att man väl känner till att olikheten mellan första och andra kammarens beslut i postportofrågan endast gäller spörsmålet. Huruvida vi skola ha ett lägre porto under årets sista kvartal, och sålunda rör det sig ju i ena fallet om 15 å 30 miljoner kronor och i andra fallet om fjärdedelen av postverkets uppskattade vinst, 11 å 12 miljoner kronor, belopp, som ju inte kunna sägas stå i något rimligt förhållande till varandra. När man emellertid kommit fram med saken här i dag, visserligen endast i förbigående, men likväl så, att man har ställt kaffetullen och postportot emot varandra, förefaller det mig, som om man räknat med en betydligt högre postvinst än de officiella papperen ha att tala om. Jag skulle väl knappast ha någon anledning att gå in på

denna sak, om jag icke från vissa håll utpekats såsom den, som påstått, att postverkets vinst skulle bliva högre än de 11 å 12 miljoner kronor, med vilka man officiellt kalkylerar. Jag förstår, att den höga siffran av 18 miljoner, som cirkulerat i kammaren, och som till och med kommit in i pressdiskussionen, den torde jag vara orsaken till, men helt ofrivilligt. När det skulle bli postportodebatt här, hade jag ämnat gå upp på sänkningssidan, och jag måste då rusta mig med vapen mot reservanterna, som ju gingo in för, att postverkets stat troligen vore så snävt beräknad, att den ej skulle komma att hålla under nästkommande år om portot nu sänktes. Min uppgift skulle då vara att visa, att den ej vore snävt beräknad utan tvärtom, och till den ändan sökte jag göra en beräkning på grundval av andra siffror än vad myndigheterna, i detta fall generalpoststyrelsen, i februari haft att tillgå, eller de faktiska siffror, som föreligga för år 1922. Vi äro ju redan i femte månaden av detta år. Jag hade alltså fyra månaders siffror att bygga på. Jag medger, att det var en sannoliketskalkyl, och att den alltså hade en sådan kalkyls alla brister, och jag måste i varje fall säga mig, att när jag nu hade en verklig vinst i denna dag av 7 miljoner av postmedel, så fick jag naturligtvis ej genast konstruera fram en årsvinst av 21 miljoner, genom att multiplicera med 3, utan att undersöka, om ej under dessa fyra första månader förekommit sådana inkomster, som ej skulle komma tillbaka under årets återstående månader, och utan att undersöka, om ej vissa utgifter, som tillhört de första månaderna, ännu ej blivit verkställda. När jag övervägde dessa synpunkter så måste jag göra vissa reduktioner och kom då till en högsta siffra av 18 miljoner, där jag alltså hade den översta gränsen medan jag var böjd att betrakta 11 å 12 miljoner som en officiellt fastställd undre gräns. När ju marginalen var så stor som mellan 11 och 18 miljoner, så ansåg jag, att de officiella beräkningarna voro på den säkra sidan. När sedan motståndarne till den uppfattning, jag hyste i portofrågan, fingo fatt i mina siffror, använde man dem genom att säga, att när man väntade så stor vinst som 18 miljoner (att märka, ej min siffra utan den högsta siffra, som kunde komma i fråga) så kunde man slippa ökad kaffetull och i stället behålla det höga portot. Jag måste beklaga att jag blivit missförstådd. Men vad jag med detta ville hava sagt är, att även om vi räkna med dessa höga siffror i postvinst — alltså mellan 11 och 18 miljoner — så komma vi ändå ej till en summa för årets sista kvartal, som i någon mån kan ställas vid sidan av kaffetullssiffran för året.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Herr Rosén: Herr statsrådet Sandler förklarade, att ett yttrande av honom, som jag hade citerat, skulle ha fällts med hänsyn till, att man ej ville hjälpa jobbande importörer. Om så hade varit fallet, så borde regeringen, synes det mig, ha framlagt en proposition på samma sätt, som när det gällde finanstullarna tidigare i år och vid flera föregående tillfällen. Departementschefen har då till bevillningsutskottet avlämnat en proposition, innan den avlämnades till riksdagen, med påföljd, att utskottet haft den slutbehandlad samtidigt som den kommit in till

Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)

kamrarna. På det sättet, herr statsrådet Sandler, hade man kunnat förhindra jobberi. Så har ej skett, men om regeringen ej vill hjälpa jobbarna, så förmodar jag nu, att förslaget om efterbeskattnings har regeringens fulla välsignelse.

Herr statsrådet S a n d l e r: Ja, men hur går det då med motionsrätten?

Herr W o h l i n: Med avseende å herr Gustaf Nilssons sista anmärkning får jag säga, att herr Gustaf Nilsson torde få en annan uppfattning om värdet av mina varningar och anmärkningar beträffande våra statsfinanser, när det vid nästkommande riksdag gäller att utanordna ytterligare statsbelopp till de arbetslösa och att finansiera den jordreform, som då blir nödvändig, om icke de återstående arbetslösa fortfarande skola gå utan produktivt arbete. Dessutom vill jag tillägga, att jag tycker herr Gustaf Nilssons sista anförande var så pass kraftigt, att det kom i jämbredd med mitt eget.

Herr R o s é n: Herr talman! Jag tror, att vid ett tillfälle, när regeringen gick till våga på det sättet, så begagnades motionsrätten av en utskottsledamot.

Herr R u n e: Herr greve och talman! Blott ett ord till talaren på skånebänken. Jag vill bara konstatera för kammaren, att jag nu hört ett par tre anföranden av herr Wohlin. Han har talat om allt elände, som finnes här i landet och i världen, och hur han anser att detta lämpligast bör avhjälpas. Han har till och med talat om, hur han i dag har röstat, när det gällde frågan om valutadumping, men så vitt jag vet, har han ej gjort något yrkande i den föreliggande frågan och inte heller talat om, huru han i denna fråga tänker rösta. Det skulle vara intressant att veta, huruvida han i den situation, vari vi stå, anser lämpligt att fylla bristen i budgeten genom kaffetull eller på något annat sätt. Jag tycker frågan är enkel och naturlig.

Herr W o h l i n: Sedan herr statsrådet och chefen för finansdepartementet lämnat den av mig önskade förklaringen beträffande budgeten samt påtagit sig det fulla ansvaret för bevilningsutskottets förevarande förslag — vilket jag också på förhand hade väntat från hans sida — är jag naturligtvis i överensstämmelse med min reservation fullt beredd att medverka till täckandet av det hål i budgeten, som uppkommit, och kommer jag för min del att rösta för den förhöjda kaffetullen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talman, enligt vad därunder yrkats, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets hemställan samt förklarade sig finna den

förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Om höjning
av tullen å
kaffe.
(Forts.)*

Herr *Rosén* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 23.

Punkten II.

*Om skatt å
kaffe.*

Herr *Nilsson, Gustaf*: I anslutning till vad jag förut yttrat ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr *Nilson, Karl August*: Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och att få betona, att det finnes ännu ett skäl, som jag icke angivit, men som utskottet självt angiver, då det säger att "utskottet velat betona, att det icke är utskottets mening att även för framtiden skall räknas med en sådan tullförhöjning, utan att vid uppgörande av kommande förslag till statsreglering andra utvägar till täckande av eventuell brist böra tagas i övervägande". Således, om tullen om ett eller ett par år tages bort, så skulle vi komma i den situationen, att vi skulle få lämna ersättning till dem, som hade kaffe på lager. Jag tror icke, att vi böra gå den vägen, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Nilsson, Gustaf*: Av personer som sysslat med dessa saker har jag fått höra, att om man bestämmer efterbeskattningen så, att partier om högst 300 kilogram undantagas från skatt, tullen icke kommer att ha den betydelse, som den skulle ha, om partier, överstigande 20 kilogram, skulle drabbas av skatt. Under sådana förhållanden ha sakkunniga personer, som driva handel med denna vara, ansett, att efterbeskattningen endast kommer att gå ut över grosshandeln, och grosshandlarna kunna bättre lämpa sig efter förhållandena om en återgång till gamla tullen skulle ske. Det av herr Karl August Nilson sist anförda

Om skatt å
kaffe.
(Forts.)

motivet har sålunda, enligt sakkunniges uppfattning, intet bärande skäl för sig.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Ja, jag kan naturligtvis icke bedöma, huru mycket kaffe, som finnes på lager och huru mycket kaffe, som skulle komma att efterbeskattas. Huruvida teoretiskt sett den fråga, som nu kommit upp, skulle komma att verka på det ena eller det andra sättet är mycket svårt att bedöma, men vad man med säkerhet kan säga är, att en efterbeskattnings — sådan förut-sättes ju aldrig i andra fall än i fråga om kaffe — givetvis blir mycket krånglig i tillämpningen. Den skulle komma att vålla mycket besvär och trassel, om det parti kaffe, som skulle beskattas, icke tillhörde den person, som hade det på lager, utan partiet blivit sålt. Det skulle bliva en mycket stor apparat, som måste sättas i gång utan att man visste, om man skulle kunna få in så mycket penningar. På dessa skäl tycker jag, att kammaren bör avslå det av herr Gustaf Nilsson m. fl. reservationsvis framförda förslaget om en efterbeskattnings av kaffe, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman, efter den siste ärade talarens anförande ber jag att få avstå från att begagna ordet.

Herr Stendahl: Jag vill bara meddela kammaren, att, då här av vissa ärade talare sagts, att priset på kaffe under den senare tiden ständigt varit i fallande, denna uppgift är felaktig. Förhållandet är det motsatta. Priset på kaffe har under den senare tiden stigit.

Herr Nilson, Karl August: Herr Stendahls sista uppgift ber jag att få bestrida. Det beror naturligtvis på, från vilken tidpunkt man räknar. Herr Stendahl vet lika väl som jag, att kaffe under ett års tid ständigt fallit i pris, vilket naturligtvis och framför allt gäller de gamla lager, som ligga inne. För dessa gamla lager ha ägarna på grund av beslag i England fått betala mycket mer penningar än de nu kunna sälja dem för. Den saken kan icke bestridas. Det är fullkomligt riktigt och möjligt, att under de sista månaderna intet prisfall ägt rum, men det är icke därom jag talat. Jag har jämfört de gamla inneliggande lagren med det kaffe, som under senare tid importerats. Man måste se på de gamla lagren. De nya lager, som under de sista månaderna kommit till, äro, enligt statistiken, icke stora. Men de gamla lagren, som inköpts dyrt, måste säljas till underpris, och det är därpå prisfallet beror.

Herr Stendahl: Om den siste ärade talaren ville säga, att kaffe i likhet med andra varor, under en viss hausseperiod stått i ett högre pris än nu, rent fantasipris, men att det senare gått ned, så är det riktigt. Men om den ärade talaren vill se efter, hurudan situationen varit exempelvis under de sista 6 à 7 månaderna, så torde han

finna, att priset på Santos prime stigit från ungefär 69 till 74 shillings per 50 kilogram.

*Om skatt å
kaffe.
(Forts.)*

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;
Nej — 67.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Friherre Fleming erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig föreslå, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden sist måtte uppföras bevillningsutskottets betänkande nr 40 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911 ävensom i ämnet väckta motioner.

Denna hemställan bifölles.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 44, med återlämnande till andra kammaren av en till utskottet hänvisad motion i viss del;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 1 (3), i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 juni 1921 angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.; samt

nr 2 (4), med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta bevillnings- och första lagutskottets sekreterare;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om extra gottgörelse åt tillförordnade förste revisorn T. Borell;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pensionstillägg åt vissa för detta befattningshavare i riksbanken och vid Tumba bruk samt vissa pensionsberättigade änkor och barn;

nr 50, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontorets framställning angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare hos riksdagen, dess ombudsmän eller verk samt vissa pensionsberättigade änkor och barn;

nr 51, i anledning av väckt motion om ändring i grunderna för beräkning av pension åt vissa f. d. stationsinspektorer och stationsmästare;

nr 52, i anledning av vissa framställningar rörande tilläggspensioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 54, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare, anställda hos riksdagen eller i dess verk;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer jämte i ämnet väckt motion m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare jämte i ämnet väckt motion;

nr 58, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 59, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 60, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt sedeltryckaren August Napoleon Svenssons änka och minderåriga barn; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10 A, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för tiden 1 januari—30 juni 1923 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner;

nr 10 B, angående reglering av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1922 i vad rör jordbruksärenden;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 27 maj 1921 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens lagerhus och fryshus; samt

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om allmänt anslag till hushållningssällskapen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,30 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
